Gražina Karaneckienė

SAULUTĖS SPINDULĖLIAI

Lietuvių kalbos vadovėlis
pagrindinės mokyklos II klasei

2 dalis

Wydanie pierwsze

Puńsk 2019
Wydawnictwo „Aušra” Sp. z o.o.
www.punskas.pl

SAULUTĖS SPINDULĖLIAI. Lietuvių kalbos vadovėlis pagrindinės mokyklos II klasei, 2 dalis.
Podręcznik języka litewskiego dla klasy II szkoły podstawowej, część 2.

Opracowanie
Grażyna Korzeniecka

Ilustracje
Eglė Valiūtė, Taida Balčiūnaitė, Živilė Kraužlytė

Zdjęcia
Laima Birgiel, Paulius Birgiel, Sygit Birgiel, Jolanta Łatwis

Redaktor
Nijola Birgiel

Redaktor techniczny
Sygit Birgiel

Korekta
Irena Aleksa

Podręcznik dopuszczony do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania i przeznaczony dla litewskiej mniejszości narodowej do kształcenia ogólnego do nauczania języka litewskiego na I etapie edukacyjnym – szkoła podstawowa, na podstawie opinii rzeczoznawców: dr Any Romančuk, mgr. Algisa Uzdili.

Rok dopuszczenia 2019.

Nr ewidencyjny w wykazie: 934/4/2019.

Podręcznik jest finansowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej

Dauguma tekstų adaptuoti

ISBN 978-83-65342-87-4

Vadovėlį tik skaitome, o piešiame ir rašome pratybų sąsiuvinyje.

© Wydawnictwo „Aušra” Sp. z o.o.
Puńsk 2019

Wydawnictwo „Aušra” Sp. z o.o., ul. A. Mickiewicza 23, 16-515 Puńsk
Arkuszy drukarskich 12. Wydanie I
Skład, łamanie, druk i oprawa Wydawnictwo „Aušra”
www.punskas.pl

Justinas Marcinkevičius

Žiema

Važiavo žiema ledo tiltu
Ir vežėsi pusmaišį miltų.

Ir džiaugėsi:
Bus kaip iš rago
Sausainių, riestainių, pyrago!

Gulėsiu viena sau po uosiu
Ir valgysiu. Niekam neduosiu.

Užkliuvo jos ratai už vėjo,
Ir miltai visi išbyrėjo.

Vaikai, atsikėlę iš miego,
Už lango pamatė daug sniego.

važiavo pusmaišį
neduosiu užkliuvo

sausainiai	riestainiai	pyragas	keksiukai	tortas
vafliai	blynai	lietiniai	žagarėliai	bandelės

1. Papasakok žiemos nuotykį.
2. Su kuo lyginamas sniegas? Kodėl?
3. Kokius skanumynus iš miltų norėjo paruošti žiema? Kokie patiekalai iš miltų gaminami tavo namuose? Kurį mėgsti labiausiai?
4. Įvertink eilėraštyje pavaizduotą žiemą.

Ir didelis pusnynas iš mažų snieguolių susideda.

Viktoras Miliūnas

Prie ledo kalno

Giedriumi pašėlusiu pasispiria
nučiuožia juokiasi puriame

Mudu su Giedriumi ne pirmi prie ledo kalno. Ten jau daug vaikų. Įsibėga, įsibėga, krinta ant rogučių ir neria į pakalnę pašėlusiu greičiu. Kiti atsisėda pamažu, pasispiria rankomis ir kojomis ir nučiuožia į apačią ne taip greitai. Dar kiti, kurie neturi rogučių, leidžiasi kaip išmano: sėdę ant lentutės ar tiesiai ant užpakalio...

Giedrius susiduria pakalnėje su Rūtos rogutėmis. Abu sulekia į sniego pusnį ir juokiasi. Labai smagu gulėti puriame sniege. Vienas malonumas. Ir dar kai taip nešalta. Tingiai krinta retos didelės snaigės. Ir tiek linksmų balsų aplinkui.

įsibėga atsisėda pasispiria neria čiuožia
leidžiasi rogutėmis nuo kalno purus sniegas

1 Apie ką kalbama tekste? Sugalvok šiam kūriniui kitokį pavadinimą.

2 Papasakok, kaip vaikai žaidė ant ledo kalno.
Kas jiems buvo maloniausia?

3 Kurie žiemos žaidimai tau labiausiai patinka? Kodėl?

Pasakojimas – tai tikrų arba fantastinių įvykių perteikimas raštu arba žodžiu.

Ko verkė senis besmegenis?

Kaip įvykis prasidėjo? – **pradžia**

Kas atsitiko? – **vidurys**

Kaip viskas baigėsi? – **pabaiga**

senis besmegenis	sniego senis	nulipdė	užmigo
sugraužė	verkė	atnešė	nudžiugo

1 Pažiūrėk į paveikslėlius ir, atsakydamas į klausimus, papasakok senio besmegenio nuotykį.

2 Papasakok vaikams, kurie gyvena šiltuose kraštuose, kas yra sniegas ir kaip lipdomas sniego senis.

Pasakojimas turi pradžią, vidurį ir pabaigą.

Ramutė Skučaitė

Rogės

Kiek vaikučių,
Kiek vaikų!
Ir visiems važiuot smagu!

Rogės tvirtos –
Nesuges!
Ačiū
Tėčiui
Už roges!

rogutės slidės pačiūžos snieglentė slidinėjasi

1 Kaip žaidė vaikai?
2 Kam ir už ką buvo vaikai dėkingi?
3 Pažvelk į paveikslėlių seriją ir papasakok, kas nutiko Tomui. Sugalvok pasakojimui pavadinimą.

Kiekvieną pasakojimo dalį pradedame rašyti iš naujos eilutės.

Motiejus Valančius

nuėjau užšalusi čiuožiame
čiuožykloje nežiūrėdamas išsilakstė

Neklaužados vaikai

Vieną kartą nuėjau prie upės. Upė buvo vos užšalusi. Staiga pamačiau kelis mokinius ir klausiu:

– Kur, skubat, vaikai?

– Čiuožinėti.

– Čiuožiame tik čiuožykloje! Ant upės negalima čiuožti! Ledas gali įlūžti...

– Po mumis neįlūš!

– Įlūš, vaikai mano. Neikit ant ledo, įkrisit!

To mano sakymo nežiūrėdamas, drąsesnis šoko ant ledo. Tai matydami šoko ir kiti. Bet netrukus įkrito į vandenį lig ausų. Po to ir kiti susmuko kaip varlės į balą. Vos spėjau pagriebti lazdelę, ir ištraukiau kiekvieną iš vandens.

Po to nuotykio visi išsilakstė namo, bet keli gavo slogą.

įkrito į vandenį lig ausų
susmuko kaip varlės į balą
neklaužada nuotykis

1 Kur išsiruošė mokiniai? Kas juos norėjo perspėti?

2 Perskaitykite vaidmenimis vaikų ir suaugusiojo pokalbį.

3 Kas atsitiko? Perskaityk, kaip pasakotojas gelbėjo vaikus.

Pasakodamas tinkamai intonuok sakinius. Stenkis pasakoti taip, kad sudomintum klausytoją.

Kas dar nebijo žiemos?

*šėlo pūga * užpustė duris * atsinešė kastuvą * nužėrė purų sniegą padėkojo už gerą darbą*

1 Sukurk pasakojimą pagal paveikslėlių seriją ir pateiktus žodžių junginius.
2 Papasakok paveikslėliuose pavaizduotus įvykius savo vardu.
3 Kokį gerą darbą tau pavyko atlikti šią žiemą?

Už gera geru užmoka.

Vincas Pietaris

atsitūpė nejudindamas

Vilkas žuvis gaudo

Sulaukęs nakties, vilkas nuėjo į paupį. Atsitūpė ant eketės krašto. Nuleidęs uodegą į eketę, laukė, kol prikibs į ją žuvų.

Ankstų rytą užsuko gana smarkus šaltis. O vilkas tyčiomis ilgiau patupėjo, nejudindamas uodegos. Toji ir prišalo.

Vilkas pakilęs pabandė uodegą ištraukti.

– Oho! Kiek žuvų! – nudžiugo vilkas, pajutęs, jog uodegą stipriai laiko.

– Oho! – sušuko, pabandęs jėga išlupti uodegą.

Vilkas traukia iš visos jėgos. Uodega braška, bet nesiduoda ištraukiama. Vilkas dirst atgal, žiūri – eketė užšalusi.

Iš ryto subėgo žmonės ir ėmė mušti vilką. Vilkas tempė uodegą, tempė, tempė... Ta pokšt ir nutrūko.

meškerė meškerioti žuvauti žvejoti tinklas
žvejys žvejyba žuvis žuvienė lydeka

1 Ko vilkas nuėjo į paupį?
2 Kaip jis žuvavo? Kaip pasibaigė vilko žvejyba?
3 Kas šios pasakos svarbiausias veikėjas? Koks jis?
4 Pasek pasaką pagal paveikslėlius.

Pasakojant svarbu nurodyti pagrindinius veikėjus, įvykių vietą ir laiką.

Herkus Kunčius

nepajėgė nepatikėjo
Baltarusiją įsikibusi

Kelionė į Lietuvą

Kažkur buvo gili naktis. Mergaitė gulėjo lovelėje. Skaičiavo aveles, niekaip nepajėgė užmigti. Staiga kažkas priėjo.

– Kas tu? – sukluso Mergaitė.

– Sapnas, – atsakė švelnus balsas. – Atėjau tavęs aplankyti.

– Papasakok man ką nors įdomaus, kad užmigčiau.

– Tada ruoškis, – paragino Sapnas. – Vyksime į kelionę.

– Kur? – nepatikėjo Mergaitė.

– Į Lietuvą.

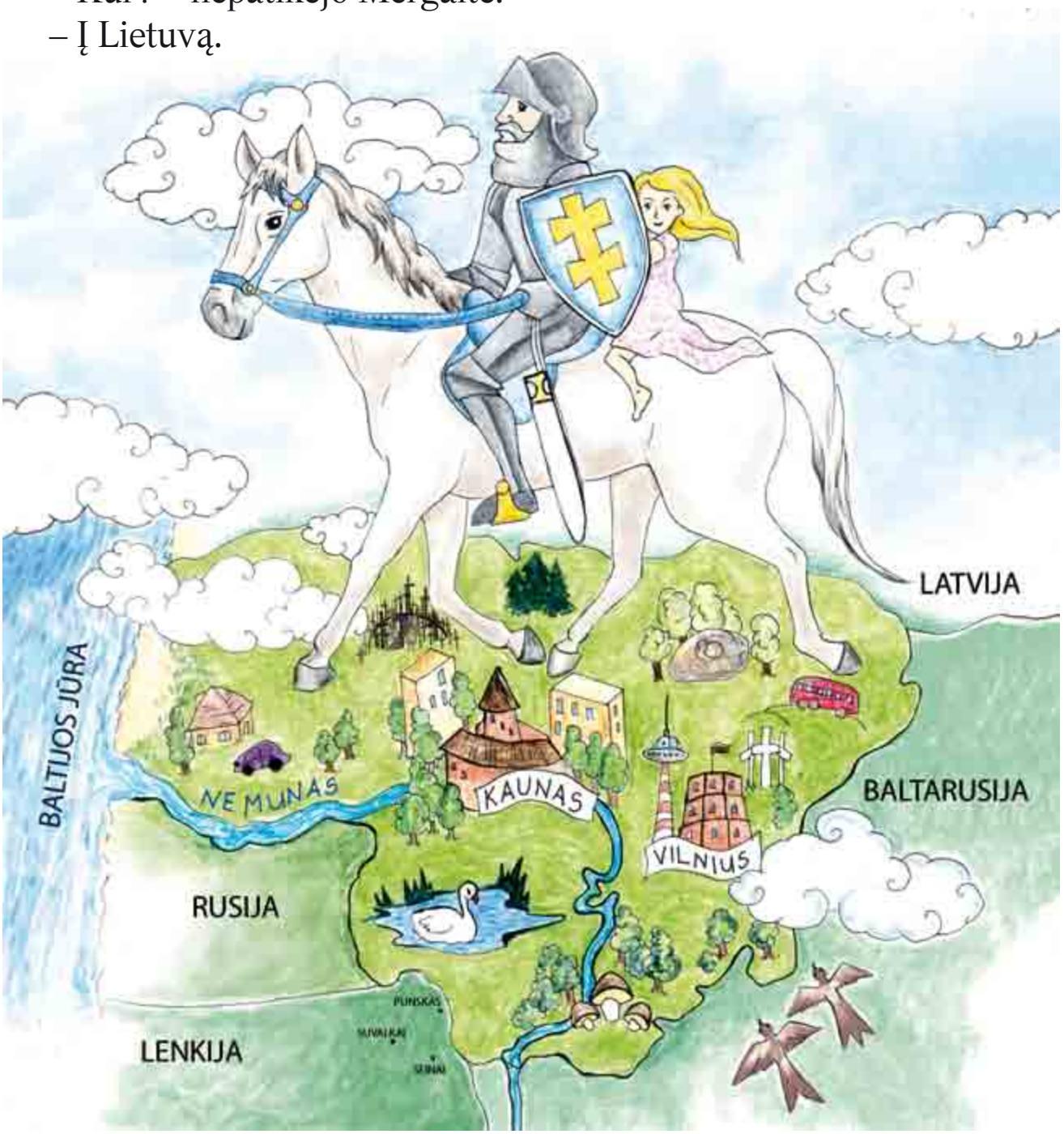

– O kur yra Lietuva? – paklausė Mergaitė.

– Nelygu, kur pats esi, – atsakė Sapnas. – Ji gali būti toli ir arti, aukštai ir žemai.

– Kur? – nepatikėjo Mergaitė.

– Europoje, – išpūtęs debesį parodė Sapnas.

– Kokia ji? – susidomėjo Mergaitė.

– Vieniems ji atrodo didelė, kitiems – maža, – paaiškino Sapnas. – Treti ją vadina išdidžia, ketvirti žalia, penkti nuobodžia, šešti drąsia, septinti svetinga, aštunti lietinga, devinti karinga, dešimti...

– Ar ji turi kaimynų? – pertraukė Sapną Mergaitė.

– Taip, ji turi keturias kaimynes – Latviją, Lenkiją, Baltarusiją ir Rusiją. Be to, Baltijos jūrą. Ir dar savo herbą bei vėliavą, kurios spalvos: geltona, žalia, raudona.

– Tai mes į Lietuvą plauksime?

– O kaip tu norėtum? – paklausė Sapnas. – Mes galime važiuoti mašina, dardėti traukiniu, plaukti laivu, skristi lėktuvu.

– Nuobodu, – susiraukė Mergaitė. – Jei aš sapnuoju, norėčiau kitaip ten nuvykti.

Sapnas pritilo. Susimąstė.

Staiga pasigirdo garsus dundesys. Mergaitė išvydo priešais save Vytį – metaliniais blizgančiais šarvais vilkintį raitelį ant balto žirgo.

– Ko lauki? Šok ant žirgo, – paragino Sapnas Mergaitę. – Jis nuneš tave į Lietuvą.

Mergaitė užšoko ant žirgo. Įsikibusi į raitelį leidosi kelionėn.

toli	aukštai	didelė	išdidi	svetinga	įdomi
arti	žemai	maža	drąsi	lietinga	nuobodi

1. Kas atėjo Mergaitės aplankyti? Kur Mergaitei pasiūlė nukeliauti Sapnas?
2. Kur yra Lietuva? Kokios jos kaimynės?
3. Kaip keliavo Mergaitė į Lietuvą? Ar Tau patiktų taip keliauti?
4. Pažvelk į paveikslėlį ir pasakyk, kokias Lietuvos vietas pamatė Mergaitė.

Valstybių pavadinimus rašome didžiąja raide.

skardžiais plaukiantis
žemėlapy vidudienis

Kostas Korsakas

Lietuvos žemėlapis

Čia Kaunas upių skardžiais remias,
O ten kalnais iš tolo Vilnius apsisupęs
Ir smėlio jūroje paskendus Palanga.
Neris, Dubysa – dvi sraunios tavo upės.
Ir Nemunas, vis plaukiantis sena vaga.

Tokia maža žemėlapy esi,
O taip brangi ir taip sava,
Kaip vasaros vidudienis šviesi,
Tu mano Lietuva!

Lietuvos miestai	Vilnius	Kaunas	Klaipėda	Palanga
Lietuvos upės	Nemunas	Neris	Dubysa	Vilnia

1. Ką poetas apdainuoja eilėraštyje?
2. Kurios Lietuvos vietos jam brangiausios? Parodyk jas žemėlapyje.
3. Kuriose Lietuvos vietovėse tau teko būti? Kurias dar norėtum aplankyti?

Lietuvos sostinė yra Vilnius.
Didžiausia Lietuvos upė yra Nemunas.

susibūrimus suplevėsuoja šuoliuojantis giesmė

LIETUVOS VĖLIAVA

Per šventes, žmonių susibūrimus suplevėsuoja trispalvės vėliavos.

Trispalvė – valstybinė Lietuvos **vė**liava. Ji iš trijų vienodo pločio juostų – geltonos, žalios ir raudonos.

Geltona spalva reiškia saulę ir šviesą, dorą ir teisingumą.
Žalia – gamtos grožį, gyvybę ir viltį.
Raudona – už Tėvynę pralietą kraują, drąsą ir ištikimybę.

HERBAS

Herbas – valstybės ženklas. Lietuvos herbas – **Vy**tis. Tai ant balto žirgo šuoliuojantis raitelis, gynęs Tėvynės laisvę.
Mylėkime ir gerbkime savo vėliavą ir herbą.

HIMNAS

Lietuvos himnas yra „Tautiška giesmė". Jos žodžius ir muziką sukūrė Vincas Kudirka. Visos didelės šventės pradedamos valstybės himnu. Himną žmonės gieda stovėdami, susikaupę, iškilmingai.

Lietuva, Tėvyne mūsų,
Tu didvyrių žeme,
Iš praeities Tavo sūnūs
Te stiprybę semia.

Tegul Tavo vaikai eina
Vien takais dorybės,
Tegul dirba Tavo naudai
Ir žmonių gėrybei.

1 Kaip atrodo Lietuvos vėliava? Kur visada ji yra iškelta?
2 Koks yra Lietuvos herbas? Kur jį matei?
3 Koks yra Lietuvos himnas? Kada jis giedamas? Ar žinai, kaip elgtis giedant šalies himną?

Kiekviena valstybė turi savo vėliavą, herbą ir himną.
Tautinius ir valstybinius simbolius privalome gerbti.

Kazys Binkis

Keistutis pas Gediminą

Čia nuo Gedimino kalno
Visas miestas kaip ant delno:
Rūmai, bokštai, vienuolynai,
O tenai toliau pušynai,
Apačioj Neris patvino,
Rangos Vilnia tarp krūmynų.
Bet Keistučiui tai nerūpi, –
Nei į miestą, nei į upę
Jis visai dabar nežiūri, –
Jis svarbesnį tikslą turi!
Aplink mūrus vaikšto tyliai,
Tyrinėja seną pilį,
Gal čia vilkas kur nors tyko,
Gal suras čia, ko atvyko...

Gedimino vienuolynai tyrinėja

Vilnius

Vilnius yra Lietuvos sostinė. Per miestą teka Vilnia ir Neris. Vilnių įkūrė didysis kunigaikštis Gediminas. Ant kalno dar ir dabar stovi Gedimino pilies bokštas. Jo viršūnėje plevėsuoja trispalvė vėliava.

sostinė Gedimino pilis katedra televizijos bokštas

1 Iš kur Vilnių stebėjo Keistutis? Ką jisai matė?
2 Ko vaikas ieškojo pilyje? Kodėl?
3 Kuo Vilnius yra įdomus?

Miestų ir upių pavadinimus rašome didžiąja raide.

Lietuvių padavimas

kunigaikštis medžioti didžiulį

Kaip kunigaikštis Gediminas įkūrė Vilnių

Kartą kunigaikštis Gediminas išjojo medžioti. Prie Vilnios upės rado gražų kalną. Ant kalno jis sutiko didžiulį žvėrį – taurą. Nukovė kunigaikštis taurą. Dabar tą kalną Tauro kalnu vadina. Buvo labai vėlu grįžti į Trakus. Sustojo nakvoti Šventaragio slėnyje. Naktį kunigaikštis sapnavo geležinį vilką. Vilkas staugė. Rytą viską papasakojo savo žyniui Lizdeikai. Tas Lizdeika sako:

– Geležinis vilkas reiškia, kad čia bus sostinė. Apie ją girdės visas pasaulis. Gediminas pastatė dvi pilis ir įkūrė miestą. Pavadino tą miestą Vilniumi.

tauras Tauro kalnas Trakai Šventaragio slėnis
geležinis vilkas žynys Lizdeika kunigaikštis

1. Kur medžiojo kunigaikštis Gediminas?
2. Ką sapnavo kunigaikštis?
3. Kaip paaiškino sapną žynys Lizdeika?
4. Žiūrėdamas į paveikslėlius, atpasakok padavimo turinį.

Padavimuose pasakojama
apie nepaprastus praeities įvykius.

Salomėja Nėris

apšerkšnіję mažiemus nepalikdama

Senelės pasaka

Apšerkšnіję mūsų žiemos, –
Balta balta – kur dairais. –
Ilgas pasakas mažiemus
Seka pirkioj vakarais.

Apie klaidžią sniego pūgą,
Saulės nukirptas kasas. –
Apie žąsiną moliūgą,
Kur išskrido į dausas. –

Apie vilką, baltą mešką,
Burtus, išdaigas velnių, –
Apie vandenis, kur teška
Iš sidabro šulinių.

Apie trečią brolį Joną –
Koks jis raitelis puikus,
Apie Eglę – žalčio žmoną,
Medžiais paverstus vaikus.

Kaip našlaitė nusiminus
Grįžo tuščiomis atgal...
Brenda pušys per pusnynus
Ir išbrist niekaip negal. –

Pusnynuos nykštukai miega. –
Aukso žuvys po ledu. –
Bėga ragana per sniegą,
Nepalikdama pėdų.

Našlaitėlė gero būdo. –
O jos pamotė pikta...
Bet... senelė užusnūdo. –
Ir jos pasaka baigta.

pasakų veikėjai našlaitė pamotė ragana
brolis nykštukai auksinė žuvelė Eglė

1 Apie ką senelė sekė pasakas?
2 Kodėl pasibaigė senelės pasaka? Perskaityk tą ištrauką.
3 Kokių pasakų tu mėgsti klausytis? Kas tau jas seka?

Priebalsį *j* prieš visus balsius tariame minkštai.
Po priebalsės *j* minkštumo ženklas nerašomas.

Lietuvių pasaka

neįleisk įleisk giedorėlį išgelbėjo

Katinėlis ir gaidelis

1. Išvardyk pasakos veikėjus. Kuris iš jų tau labiausiai patiko? Kodėl?
2. Pasek pasaką.
3. Kodėl negalima leisti nepažįstamų žmonių į namus?

Neleisk nepažįstamų žmonių į namus.

Lietuvių pasaka

Trys broliai

I dalis

- Surinkti tūkstantį perlų, išbarstytų po samanas.
- Surasti ežere raktą.
- Iš trijų miegančių karalaičių atpažinti jauniausią seserį.

vyresni broliai	jaunesnis brolis	laimės ieškoti	
skruzdėlės	skruzdėlynas	antys	bitės
užburta pilis	akmeninė lenta	užduotys	perlai

1. Kur išėjo broliai?
2. Kaip su gyvūnėliais elgėsi vyresni broliai, o kaip jaunesnis?
3. Kokias užduotis turėjo atlikti broliai, atvykę į užburtą pilį?

Kai žodis atsako į klausimą *ką veikia?*, jo pabaigoje po minkštojo priebalsio girdime **e**, bet rašome **ia**.

Lietuvių pasaka

tūkstančiai jauniausią

Trys broliai

II dalis

Vyriausias brolis pirmas nuėjo perlų rinkti. Visą dieną ieškojo ir surado tiktai šimtą perlų. Grįžęs į pilį, tuojau pavirto akmeniu.

Kitą dieną perlų ieškoti išėjo antras brolis. Ir jis perlų nesurinko. Grįžęs taip pat pavirto akmeniu.

Trečią dieną perlų ieškoti išėjo kvailelis. Jis vaikščiojo po raistą, pavargo ir atsisėdo pailsėti. Žiūri – ateina prie jo didelė skruzdėlė, o paskui ją dar penki tūkstančiai. Priėjo skruzdėlė ir sako:

– Aš esu skruzdėlių karalienė. Ar atsimeni, kai aną kartą nedavei ardyti mūsų skruzdėlyno? Tai dabar aš atėjau tau atsilyginti.

Skruzdėlės pasipylė po samanas ir surinko visus perlus.

Kitą dieną jauniausias brolis nuėjo į ežerą rakto ieškoti.

Tą valandą priplaukė prie kranto graži antis su šimtais raibų draugių. Antis ir sako:

– Aną kartą tu išgelbėjai gyvybę dviem mūsų seserims. Tai dabar mes atsilyginsim tau – surasime raktą nuo karalaičių miegamojo.

Visi šimtai ančių pasinėrė į vandenį, ir viena išnešė raktą iš ežero dugno.

Pagaliau kvailelis turėjo parodyti jauniausią seserį iš visų trijų miegančių karalaičių. Prieš užmiegant vyriausia karalaitė buvo valgiusi cukraus, antroji gėrusi midaus, o jauniausia – valgiusi medaus.

Kvailelis atsistojo ir žiūri į miegančias karalaites galvodamas, kaip pažinti jauniausią seserį, jeigu visos trys kaip vandens lašelis. Tą valandą atzvimbė bitė.

Bitė apuostė karalaičių burnas, suuodė medų ir nutūpė į jauniausios karalaitės plaukus. Taip buvo pažinta jauniausia sesuo.

Pilis buvo išgelbėta. Ir kvailelio broliai vėl atvirto žmonėmis. Kiekvienas brolis vedė po karalaitę ir sau laimingai gyveno.

pavirto akmeniu vaikščiojo po raistą virto žmonėmis
panašūs kaip du vandens lašai laimingai gyveno

1 Kaip ieškojo perlų vyresni broliai?
2 Kas padėjo jauniausiam broliui atlikti užduotis? Kodėl?
3 Pasek visą pasaką savo namiškiams.

Planas padeda sklandžiai ir nuosekliai pasakoti.

pasivaikščioti beeidama

Senelių dukrelė

Miške stovėjo maža trobelė. Toje trobelėje gyveno senelis ir senelė. Jie turėjo dukrelę.

Ta dukrelė išėjo pasivaikščioti ir paklydo. Beeidama mišku, pamatė mažą trobelę. Toje trobelėje gyveno senelis ir senelė...

Žvirblelis ant krantelio

Tupi žvirblelis ant krantelio su balta skarele ant kaklelio. Žiūri į vandenėlį. Tik pliumpt ir įpuolė. Mirko mirko, rūgo rūgo. Išmirko. Išrūgo. Išlipo, išdžiūvo.

Ir vėl tupi žvirblelis ant krantelio...

puolė – įpuolė	mirko – išmirko
rūgo – išrūgo	lipo – išlipo
džiūvo – išdžiūvo	ėjo – išėjo
matė – pamatė	vaikščioti – pasivaikščioti

1 Kuri pasaka tau įdomesnė? Išmok ją sekti.
2 Kodėl sekamos pasakos be galo?

Pasakos be galo – tai trumpos istorijos, kurias galima kartoti kiek tik nori, arba tol, kol nusibos.

Lietuvių pasaka

bemedžiojant įmanydama
stebuklingai išsigelbėti uostinėjau

Laputės uodega

Lapei sykį bemedžiojant nelaimė atsitiko – ją šunys užpuolė. Kiek įmanydama leidosi bėgti ir vos vos suspėjo į savo olą įsmukti. Oloje laputė ėmė stebėtis, kaip jai taip stebuklingai pavyko išsigelbėti.

– Ką jūs veikėt, mano akelės? – klausia lapė.

– Mes tik dairėmės, ar dar toli ola!

– Gerai darėt. O jūs, mano auselės, ką veikėt?

– Stačios klausėmės, ar dar toli šunų lojimas!

– O tu, nosele?

– Aš vis uostinėjau, kad tik kas iš šono neužkluptų.

– O jūs, kojelės?

– Skubėjome viena už kitą greičiau!

– Gerai darėt. O tu, uodegėle, ką tu veikei?

– Aš tik vis maniau, kad ne mane, o tave pirma pačiuptų.

– Tai tu tokia nedorėlė! – supyko lapė ir, iškišusi uodegą, sušuko:

– Tekit, šunys, bjaurybę uodegą!

Bet šunys, už uodegos nusitvėrę, ir pačią lapę iš olos ištraukė.

gudri kvaila vikri tingi išdidi paika sumani

1 Perskaitykite pasaką vaidmenimis.

2 Kas lapei padėjo pabėgti nuo šunų? Ką ji kalbėjo pati su savimi?

3 Kokia šios pasakos lapė? Išrink tinkamus žodžius.

Žodžių, kurie atsako į klausimą *kaip?*, pabaigoje rašome **ai** arba **iai**.

Rimantas Budrys

pasilepinimo kėlimosi pavedžioti

Vaikų valandos

Kokių tiktai nėra
tų valandų!

Rytas – mažiems **pasilepinimo valanda**. Dideliems – **kėlimosi valanda**.

Mokslo valanda,
kai nori nenori, turi
mokytis.

Lauko valanda. Tai
gera valanda, tik ji
beveik visada būna
per trumpa.

Šuns valanda, kada
reikia pavedžioti
Sargį. Jis vienas
„vedžiotis" nemoka.

Spalvotu ir dažnai gėlėtu
sapno laiku ateina
vidunakčio valanda.

Atėjus **vakaro valandai**,
mama sako:
„Dabar sapno laikas".

O po vidunakčio ateina
paslaptinga **vilko valanda**,
kol išaušta rytas, atnešdamas
pasilepinimo valandą.

rytas vakaras vidudienis vidunaktis anksti vėlai

1 Kokios valandos minimos tekste? Ką jų metu veikia vaikas?
2 Papasakok, kokios tavo valandos. Pavadink jas.

Tame pačiame skiemenyje esantys du balsiai, tariami kartu, sudaro dvibalsį. Dvibalsiai yra šie: **ai**, **au**, **ei**, **ie**, **ui**, **uo**.

Violeta Palčinskaitė

Darbai darbeliai

susipinti pamaitinti neklaužadą
peršukuot nusivesti netrukdykite

Kiek darbelių,
Kiek darbų!
Kiaurą dieną aš skubu.
Reikia kasą susipinti,
Rainį pienu pamaitinti,
Kiškiui ausį reikia prausti
Ir neklaužadą nubausti.
Reikia laistyti gėles,
Reikia peršukuot lėles,
Pailsėjus nors truputį,
Reikia žadinti meškutį
Ir, užmovus batukus,
Nusivesti pas vaikus.
Kiek darbelių,
Kiek darbų!
Netrukdykite –
Skubu!

vedžioju šunį išnešu šiukšles padedu tėvams

1 Kodėl mergaitė visą dieną skuba?
2 Kuriuos darbus turi atlikti mažylė?
3 Kokius darbus tu dažniausiai atlieki namuose ir mokykloje?

Raidės, žyminčios dvibalsius – tai dvibalsės.
Keliant žodį į kitą eilutę, dvibalsės neskaidomos.

Birutė Lenkytė

nesulaižyta pražiopsosi
skaniausius

Mamytės pusryčiai

Ak, kaip tingiu keltis rytą!
Tokie saldūs dar sapnai...
Kiek ledų nesulaižyta,
Kiek saldainių liks tenai!

Bet kažkas kutena nosį.
Kvepia blynais, kakava...
Pražiopsosi, jei sapnuosi,
Pusryčius skaniausius! Va,

Prikepė mama man blynų!
Aš iš lovos ridenuos!
O mama tik juokias:
Žino, kad nėra tokių sapnuos.

Mama, ačiū, kad prikėlei!
Tai nuostabūs pusrytėliai!

Labas rytas!

žadina

keliasi

mankštinasi

prausiasi

rengiasi

šukuojasi

pusryčiauja

valosi dantis

eina į mokyklą

sumuštinis su sūriu sumuštinis su dešra dribsniai kiaušinienė
pieniška sriuba karšti sumuštiniai kakava arbata pienas

1. Kaip vaikui sekėsi ryte keltis? Kodėl?
2. Kas vaiką pažadino?
3. Už ką vaikas buvo dėkingas mamai?
4. Pažiūrėk į nuotraukas ir papasakok, kaip atrodo tavo bendraamžių rytas.
5. Ką tu veiki rytais?

Tardami dvibalsį **au** po priebalsio **j**, girdime **eu**, bet rašome **au**.

Vytauto dienotvarkė

dienotvarkė kelsiuosi

7.00 val.

Labas rytas!
Greitai kelsiuosi.
Esu toks.

9.00 – 13.00 val.

Dirbu iš peties.
Esu toks.

13.00 val.

Viskas skanu.

14.00 – 17.00 val.

Gerų darbų ir
linksmų žaidimų
laikas.

pusryčiai priešpiečiai pietūs pavakariai vakarienė
pusryčiauja pietauja vakarieniauja valgo priešpiečius
dengia stalą prašom prie stalo skanaus dienotvarkė

18.00 val.

Noriu žinoti,
noriu mokėti.
Esu toks.

19.00 val.

Visa šeima
prie stalo.

20.00 val.

Noriu būti
švarus
ir sveikas.

21.00 val.

Labanakt
visiems!

1 Ką Vytautas veikia visą dieną ir vakarą?
2 Kaip atrodo tavo dienotvarkė?
3 Kodėl gerai turėti savo dienos planą?

Dienotvarkė padeda lengviau planuoti laiką
ir kokybiškai jį praleisti.

Petras Cvirka

jauniausia panešiotų pirmiausia vaivorykštę

Geroji tetulė

Kartą gyveno tokia moteris. Ji turėjo tris dukteris. Jauniausia vis verkė, kad motina ją panešiotų.

Nusibodo motinai nešioti dukrelę, ji ir sako:

– Eik pas gerąją tetulę, tegul ji tave nešioja.

Išėjo mergaitė ir eina. Vakare priėjo du ežerus – persikėlė per juos ir įėjo į tetulės kiemą. Tetulė klausia:

– Ką tu matei ateidama?

– Pirmiausia mačiau raudoną vyrą.

– Tai buvo mano rytas, – sako tetulė.

– Paskui, – sako mergaitė, – aš sutikau baltą vyrą.

– Tai buvo mano diena...

– Paskui aš sutikau juodą vyrą.

– Tai buvo mano naktis...

– Paskum, – sako mergaitė, – mačiau beržyną.

– Tai mano marškiniai.

– Paskui mačiau kviečių lauką.

– Tai mano plaukai. O ką dar matei?

– Paskum mačiau suartą dirvą.

– Tai mano blakstienos, – sako tetulė.

– O ką dar matei?

– Mačiau, tetule, gražią pievą...

– Tai mano prijuostė, – sako tetulė ir vėl klausia:

– O ką dar matei?

– Mačiau vaivorykštę.

– Tai mano juosta. O ką dar matei?

– Priėjau du ežerus, tetule.

– Tai mano akys, akelės. O ko tu atėjai?

– Noriu, kad mane panešiotum.

– Mažute mano, juk aš tave rytą vakarą nešioju.

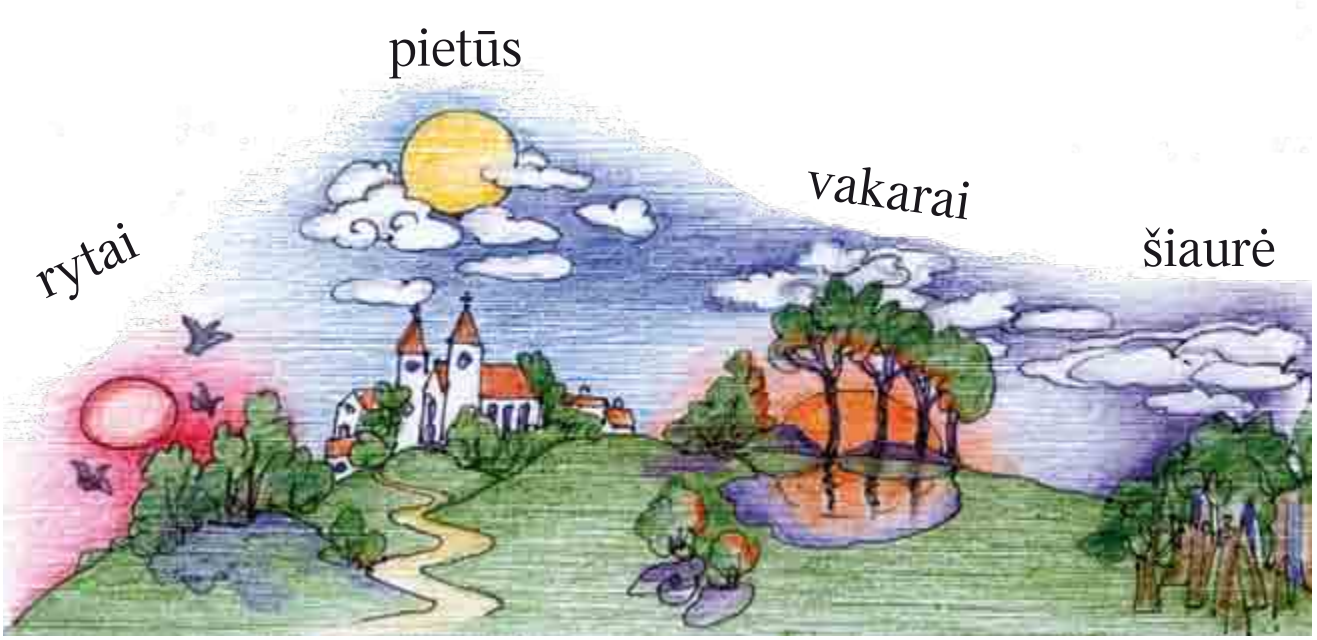

pasaulio kryptys rytai vakarai pietūs šiaurė

1. Ką mergaitė matė ir sutiko keliaudama? Kaip tuos dalykus apibūdino tetulė?
2. Kaip atrodė sutikti vyrai? Kas jie buvo?
3. Kas buvo geroji tetulė?
4. Perskaitykite pasaką vaidmenimis.
5. Kur saulė būna iš ryto, o kur vakare? Papasakok, kaip saulė keliauja dangaus skliautu.

Priebalsės **ch**, **dz**, **dž** žymi vieną garsą.
Keliant žodį, šios priebalsės neskaidomos.

parvažiavo nušalnojo nulynojo atsidarė raktužėliais

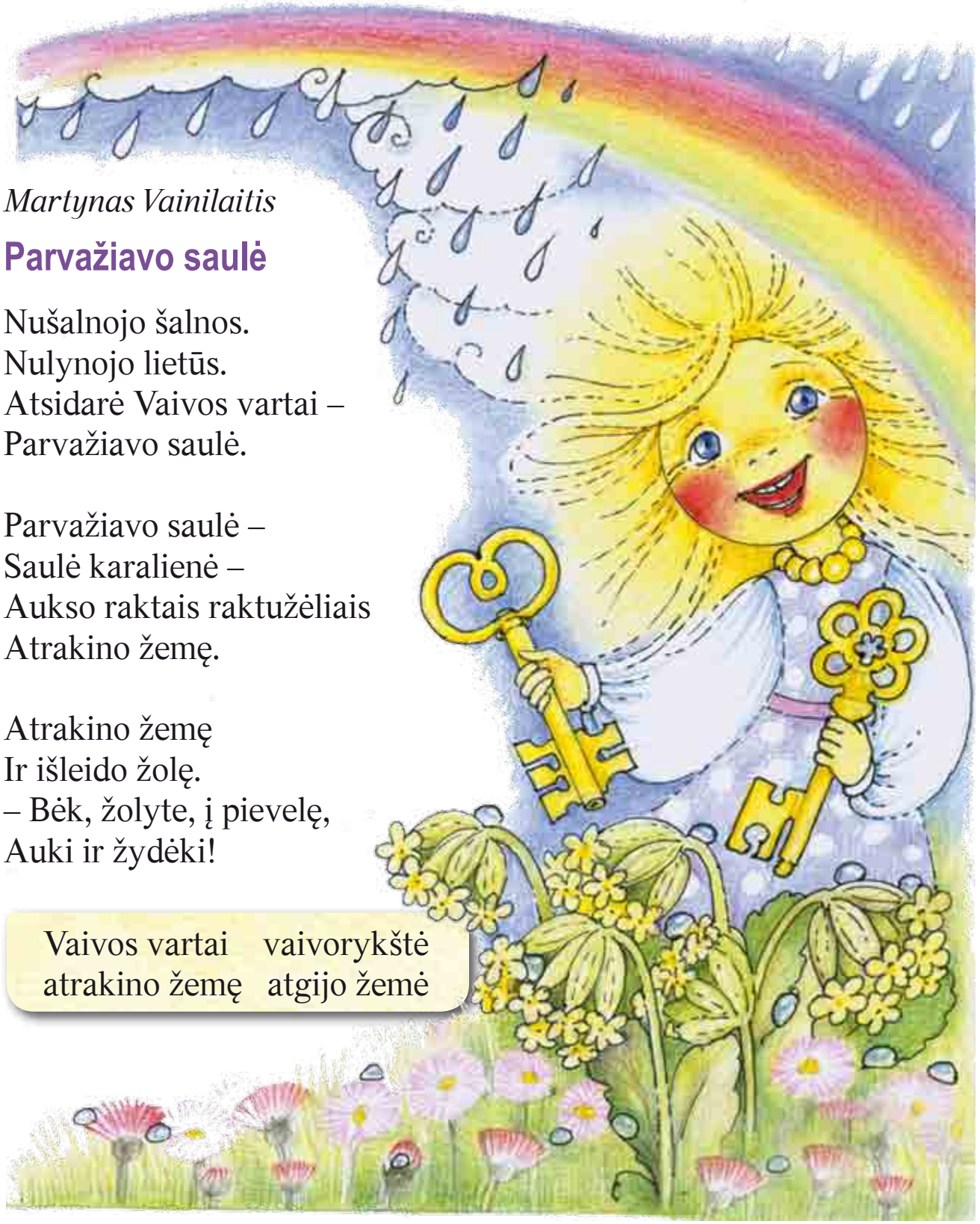

Martynas Vainilaitis

Parvažiavo saulė

Nušalnojo šalnos.
Nulynojo lietūs.
Atsidarė Vaivos vartai –
Parvažiavo saulė.

Parvažiavo saulė –
Saulė karalienė –
Aukso raktais raktužėliais
Atrakino žemę.

Atrakino žemę
Ir išleido žolę.
– Bėk, žolyte, į pievelę,
Auki ir žydėki!

Vaivos vartai vaivorykštė
atrakino žemę atgijo žemė

1 Kaip manai, iš kur parvažiavo saulė?
2 Ką veikė sugrįžusi saulė karalienė?
3 Palygink orus už lango su aprašytais eilėraštyje.

Saulelė aukštyn, pavasaris artyn.

Dalia Urnevičiūtė

prisimerkusią pasiilgstu

Jau pavasaris

Vieną rytą Jūratė paklausė mamytę:

Jūratė: Mamyte, kada bus pavasaris?

Mamytė: Jau pavasaris.

Jūratė: O iš kur tu žinai?

Mamytė: Man sakė ser**ben**tų krūmelis, kuris auga prie šulinio.

Jūratė greitai išbėgo pažiūrėti serbentų krūmelio. O jis visas apsipylęs žaliais lapeliais.

Jūratė: Krūmeli, iš kur tu žinai, kad jau pavasaris?

Krūmelis: Man pasakė pienė, kuri pražydo priesaulyje.

Ir iš tikrųjų Jūratė pamatė mažą auksinę gėlytę, prisim**e**rkusią nuo saulės.

Jūratė: Gėlyte, gėlyte, iš kur tu žinai, kad jau pavasaris?

Pienė: Man bitelė pasakė.

Netrukus atskrido bitelė. Jai apie pavasarį buvo pasakiusi saulutė.

Jūratė: Saulute, saulute, iš kur tu žinai,
kad jau pavasaris?

Saulutė: Kai aš labai pasiilgstu žemės,
o žemė manęs, tai žinau, kad jau pavasaris.

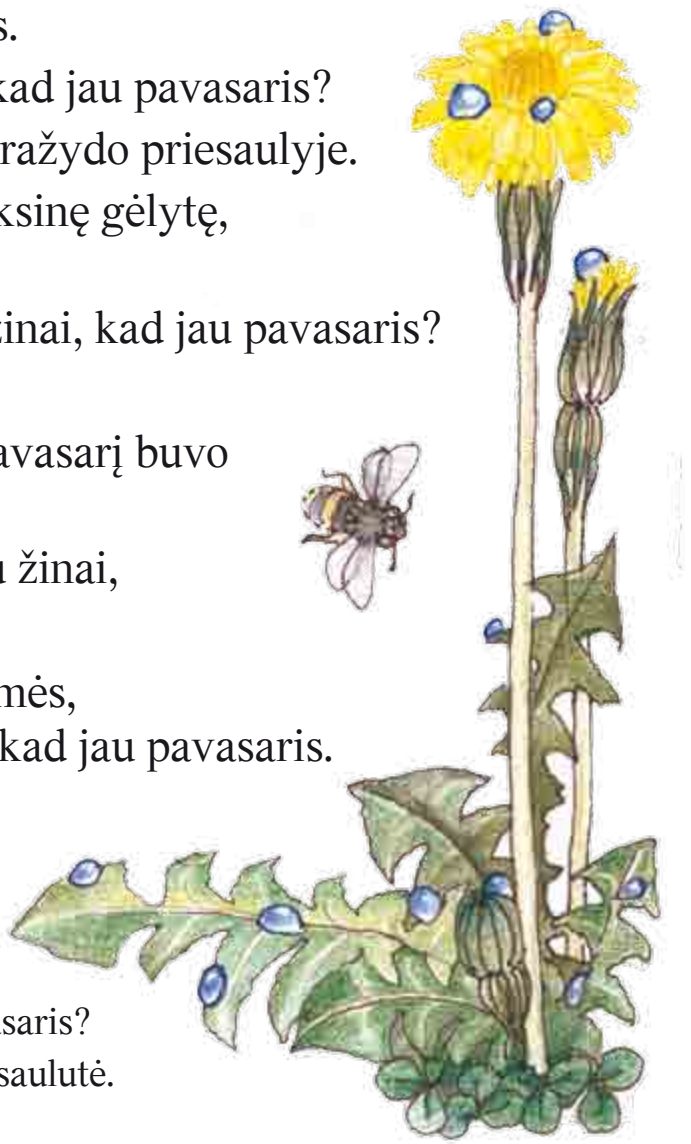

šulinys pienė bitė

1. Kas pasakė Jūratei, kad jau atėjo pavasaris?
2. Raiškai perskaityk, ką pasakė Jūratei saulutė.
3. Perskaitykite kūrinį vaidmenimis.

Žodžiai, reiškiantys sakinio veikėją ir veiksmą, kurį tas veikėjas atlieka, sakinyje yra svarbiausi. Tai pagridinės sakinio dalys.

Pranas Mašiotas

pagalėlį pamatysi bėginėjo
pažiūrėti švilpauja

Nameliai

Senelis iš lentų sukalė dėžutę. Viename šone išpjovė langelį. Po langeliu įkalė pagalėlį.

– Ką čia padarei, seneli? – paklausė Petriukas.

– Namelį, – atsakė senelis.

– Kam?

– Paskui pamatysi.

Dėžutę senelis įkėlė į medį ir pririšo. Petriukas kasdien bėginėjo pažiūrėti namelio.

Vieną kartą girdi – kažkas sode švilpauja. Bėga jis į sodą. Žiūri – ant šakutės tupi varnėnas ir švilpauja. Petriukas tuojau nubėgo seneliui pasakyti. Senelis tarė:

– Dabar jau žinai, kam namelį padariau?

sukalė išpjovė įkalė įkėlė pririšo inkilas

1. Kokį namelį sukalė senelis?
2. Kas jame apsigyveno?
3. Papasakok, kaip senelis įrengė varnėnams inkilėlį.
4. Sugalvok paveikslėliams pavadinimus.

Pagrindinės sakinio dalys atsako į klausimus *kas?* ir *ką veikia?* (*ką veikė?*, *ką veikdavo?*, *ką veiks?*).

Pranas Mašiotas

džiaukis vieversėlis prisimena
lakštingala linksmina

Pavasaris atėjo

– Džiaukis, Onyte, pavasaris atėjo! Vieversėlis lavina savo sparnelius, prisimena daineles. Varnėnas kartoja naujai išmoktus žodžius. Lakštingala savo balsą bando. Visi linksmina Lietuvos žmones, kaip mokėdami... Štai aplinkui žolelės, gėlelės rengiasi laukus papuošti. Medžiai krauna pumpurus, žalią apdarą rengia. Džiaukis, Onyte!

– Kaip lauke smagu, kaip gera!

– Gražus, dukrele, mūsų pasaulis. Mokykis juo džiaugtis ir kitiems padėk džiaugtis.

pavasario pranašai dienos ilgėja naktys trumpėja
atšyla orai ištirpsta sniegas ir ledas sprogsta medžių lapai
sugrįžta vieversiai varnėnai gandrai gervės lakštingalos
žydi žibutės purienos pienės plukės snieguolės krokai

1 Kuriuos pavasario pranašus parodė mamytė Onytei?
2 Ką ragina veikti mama?
3 Kuriuos pavasario pranašus tu pastebėjai?

Pavasario laikas – džiaugias senas ir vaikas.

Iš mįslių kraitelės

marškinius išlyginti nežiūrėkit

Kelnes, marškinius, suknelę
Aš išlyginti galiu.
Bet kai dirbu, būnu karštas,
Tad nelieski piršteliu.

Jeigu nori, kad negestų
Sūris, sviestas ar dešra,
Saugoti man juos paveski,
Nes aš šaltas viduje.

Mėgstu šiukšles, mėgstu dulkes,
Ilgą nosį aš turiu.
Kai mane tiktai įjungi,
Tuoj visur švaru, švaru.

Su manim keliauti galit
Po pasaulį platų.
Mano ekrane laidų
Įdomių pamatot.
Nežiūrėkit per ilgai,
Nes kenkiu sveikatai!

Kas mums palengvina darbą?

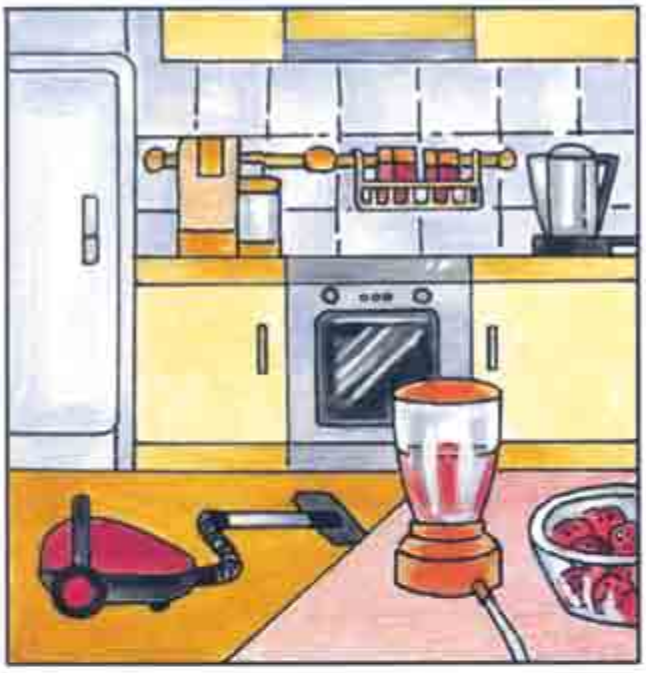

Kas mums malonina poilsį?

šaldytuvas
sumuštinių keptuvė
trintuvas

viryklė	virdulys	orkaitė	dulkių siurblys
plakiklis	indaplovė	radijas	televizorius
lygintuvas	skalbyklė	grotuvas	kompiuteris

1 Apie kuriuos techninius įrenginius kalbama mįslėse?
2 Pavadink paveikslėliuose esančius elektrinius įrenginius. Kam jie reikalingi?
3 Pabandyk sukurti mįslę arba kitokį galvosūkį apie pasirinktą įrenginį.

Elektriniais įrenginiais gali naudotis tik suaugusiems prižiūrint.

Kęstutis Kasparavičius

Pelytė ir pabaisa

įsirengusi susirasdavo iššiepta
siautėdavo susigūžusi nepastebimai
nepavojinga

Namuose gyveno maža pelytė. Ji turėjo įsirengusi po grindimis nedidelį jaukų butuką, į jį buvo galima patekti pro mažas dailias dureles. Maisto ji susirasdavo virtuvėje ir niekam netrukdė. O kam galėtų trukdyti toks mažas padarėlis?!

Tačiau vieną dieną namuose atsirado pabaisa. Jos nosis buvo ilga tarsi dramblio straublys, burna plačiai iššiepta, o į akis geriau išvis nežiūrėti... Pabaisa slankiojo po namus, baisiai ūžė, kaišiojo visur savo ilgą nosį ir taikėsi viską siurbti.

Žmonės tą pabaisą vadino dulkių siurbliu, bet pelytė manė, kad jam labiau tiktų kitoks pavadinimas – pelių siurblys. Kai pabaisa siautėdavo, pelytė slėpdavosi susigūžusi savo saugiame butuke.

Tačiau laikui bėgant ėmė ryškėti ir geros pabaisos savybės. Namie tapo labai švaru, neliko šiukšlių, dulkių, ir oras tapo daug gaivesnis. Be to, pelytė pastebėjo, kad ilgą juodą pabaisos uodegą nepastebimai ištraukus iš lizdo, ji nurimsta ir tampa visai nepavojinga. Tada galima prieiti prie pabaisos visai arti ir netgi su plunksnele pakutenti jai nosį.

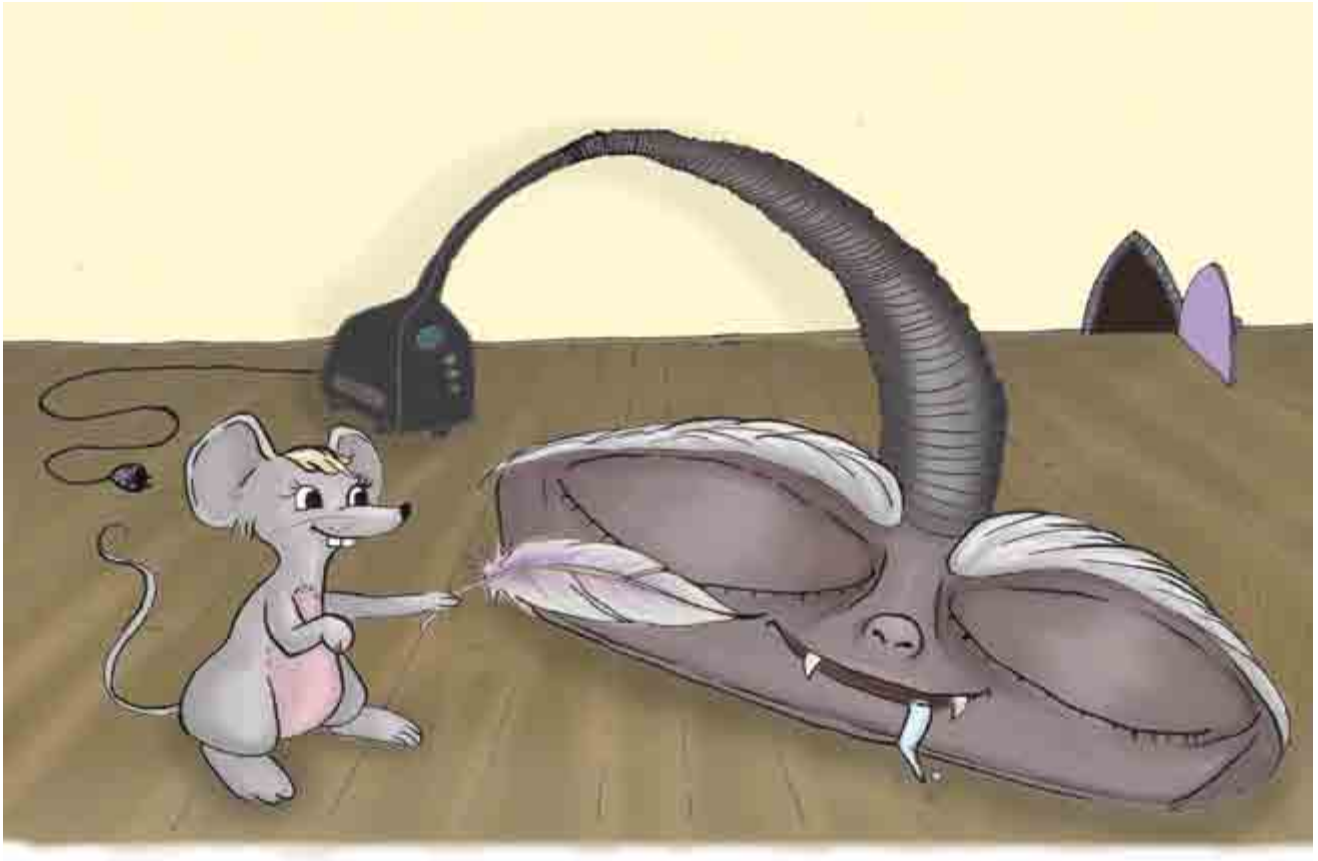

straublys laidas šluota šepetys šiukšlės
šiukšlių dėžė šiukšlių semtuvėlis šiukšlių maišas
konteineris rūšiuoti šiukšles šiukšliavežė sąvartynas

1 Kur gyveno pelytė?
2 Ką pelytė vadino pabaisa? Raiškiai perskaityk ištrauką, kurioje ji aprašoma.
3 Kokios buvo geros „pabaisos" savybės? Kada pelytė nustojo jos bijoti?
4 Kokius dar keistus elektrinius įrenginius galėjo aptikti pelytė namuose? Padėk jai vaizdingai juos apibūdinti.

Išvardydami žodžius skiriame kableliais.

Žaidimas

pirmutinis atkartoja
paskutinis priešpaskutinis

Telefonas

Visi vaikai sustoja į eilę. Pirmutinis pasako kokią nors naujieną kaimynui į ausį. Tas ją atkartoja savo kaimynui, o tas – dar kitam, ir taip ligi paskutinio. Paskutinis vaikas garsiai sako, ką išgirdo. Po to priešpaskutinis pasako, ką girdėjęs, ir taip visi iš eilės pasako, ką išgirdo. Tas, kuris pirmutinis iškreipė sakinį, sėda į eilės galą. Po to pirmutinis praneša kitą naujieną. Jeigu sakinys iki galo nueina teisingai, tada pirmutinis žaidėjas eina galan.

telefonas	telefono ragelis	mobilusis telefonas
išmanusis telefonas	pranešimas	sms žinutė
skambinti telefonu	rinkti numerį	įjungti garsiakalbį
kroviklis	nutildyti telefoną	išjungti

1 Ar dažnai kalbi telefonu? Su kuo kalbiesi dažniausiai?
2 Perskaityk anūko ir senelio pokalbį. Sukurk panašų pokalbį.
3 Pasiskirstę vaidmenimis, „pabendraukite telefonu" su močiute, sergančiu draugu, autobusų stoties informacijos darbuotoju.

Balsius **a** ir **e** po priebalsio **j** tariame ir girdime vienodai.
Norint juos taisyklingai rašyti, reikia kelti klausimus:
Kas? – mokytoja, fotografija, gydytoja,
Kur? – lentoje, muziejuje, ligoninėje.

Labas, „Aušrele”!

neskubant apgalvojant prisiminimas

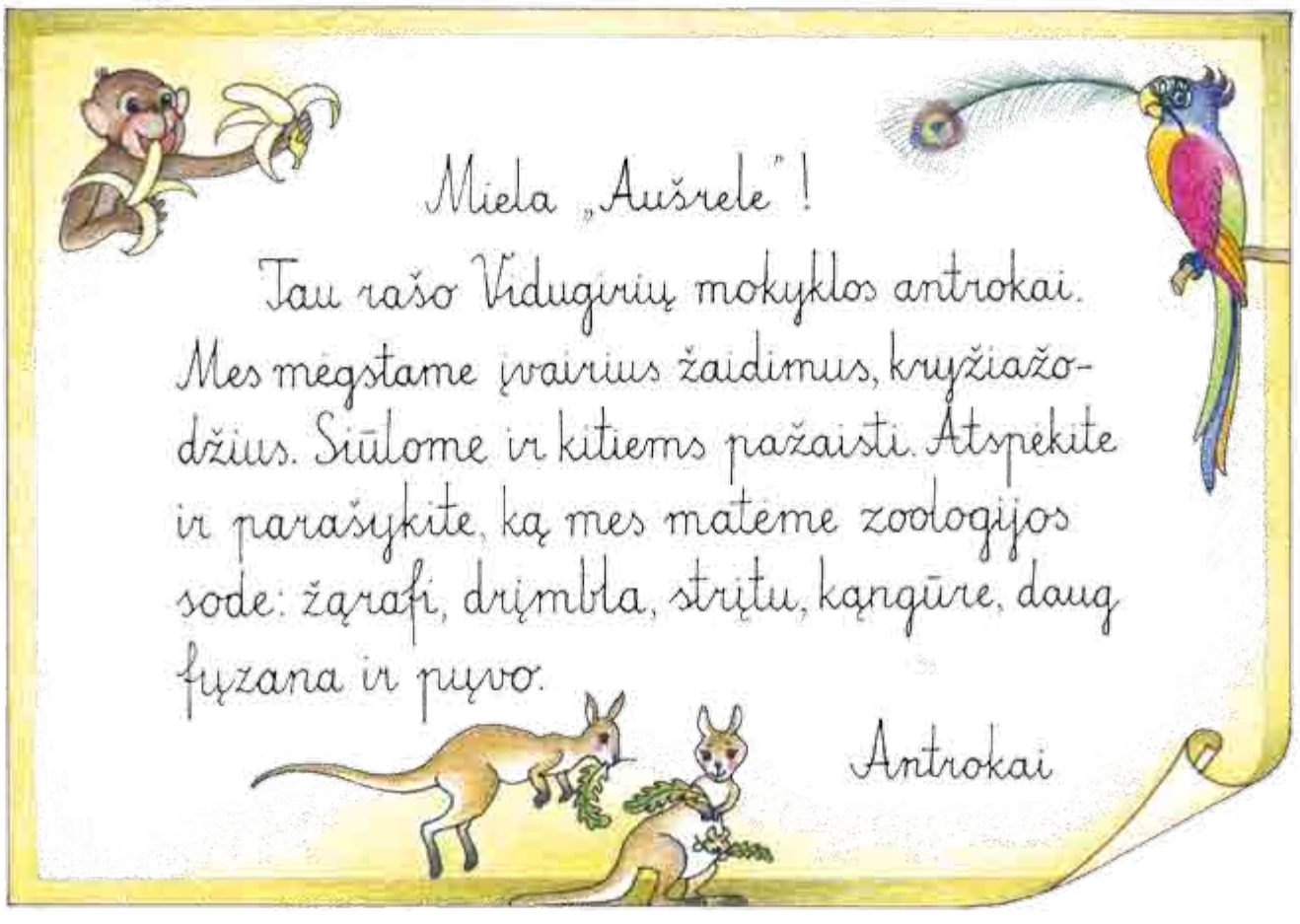

siuntėjas gavėjas kreipinys vokas pašto ženklas
elektroninis laiškas atvirukas paštas siųsti gauti

1 Atlik antrokų siūlomą užduotį.

2 Kokių taisyklių reikia laikytis, rašant laiškus?

3 Kodėl kartais norisi ne paskambinti telefonu, o parašyti laišką? Perskaityk Sauliuko atsakymus ir pasiūlyk savų.

- Laišką galima rašyti neskubant, apgalvojant.
- Laišką galima taisyti, perrašyti.
- Laišką galima papuošti.
- Laiškas – tai dovana, prisiminimas.

4 Pasiklausk tėvelių ir senelių, kam jie rašo arba rašydavo laiškus.

5 Ar žinai, kaip rašomas ir siunčiamas elektroninis laiškas? Jei žinai, papasakok draugams.

Laiškuose žodžius *Tu*, *Jūs*, rašome didžiąja raide.
Taip parodome mandagumą ir pagarbą kitam žmogui.

Sigitas Geda

Vakaras prie televizoriaus

susivėlęs žiūrėjimas
regėjimas nežiūrėsiu

Labai geras daiktas
Yra televizorius,
Vos tiktai nubudęs,
Aš galiu išvysti jus,
Pasaulio vaikai!

Anas nosį krapšto,
Nesimoko rašto,
Kitas – atsikėlęs
Vaikšto susivėlęs.

Labai geras daiktas
Yra toks žiūrėjimas,
Gėlių ir mėnulio,
Ir sniego regėjimas.

Viską viską, rodos,
Aš dabar matau,
Pasaulio knygą
Sėdžiu ir skaitau.

Bet nereik užmiršti,
Kad tikra gėlelė
Visai kitaip auga,
Kitaip žiedą kelia.

Daugiau nežiūrėsiu,
Pasaulį stebėsiu!
Nebent vakare,
Nebent vakare,

Kai gėlelės miega,
Kai apšviečia sniegą
Žvaigždelė žydra!

ekranas	nuotolinis pultelis	televizijos programa	žinios
filmas	laida vaikams	multiplikacinis filmas	antena

1. Kodėl televizorius yra „labai geras daiktas”?
2. Ką galima pamatyti per televiziją? Atsakyk eilėraščio žodžiais.
3. Kaip išmokti protingai žiūrėti televizorių?

Televizorius – labai naudingas daiktas, tačiau ilgas jo žiūrėjimas neigiamai veikia mūsų sveikatą ir gyvenimą.

„Aušrelės” žurnalo reklama

Visi vaikai
„Aušrelę” skaito,
Savo drauge
„Aušrelę” laiko.

Skubėk ir tu
Tėvelį paprašyti,
Kad reikia tau
„Aušrelę” užsakyti.

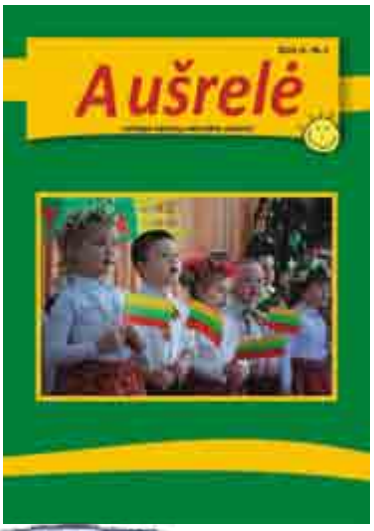

paprašyti užsakyti
laikraštyje naujausius
pasakojimų kūrinėlių

Laikraštyje
yra daug įdomių naujienų.
Jis išeina kasdien ir aprašo
naujausius įvykius. Laikraštis
gali būti popierinis arba
internetinis.

Žurnalai leidžiami
rečiau, paprastai kas mėnesį.
Vaikų žurnalai labai spalvingi, juose
daug įdomių pasakojimų, mįslių,
žaidimų, galvosūkių. Kartais
juose būna ir vaikų
kūrinėlių.

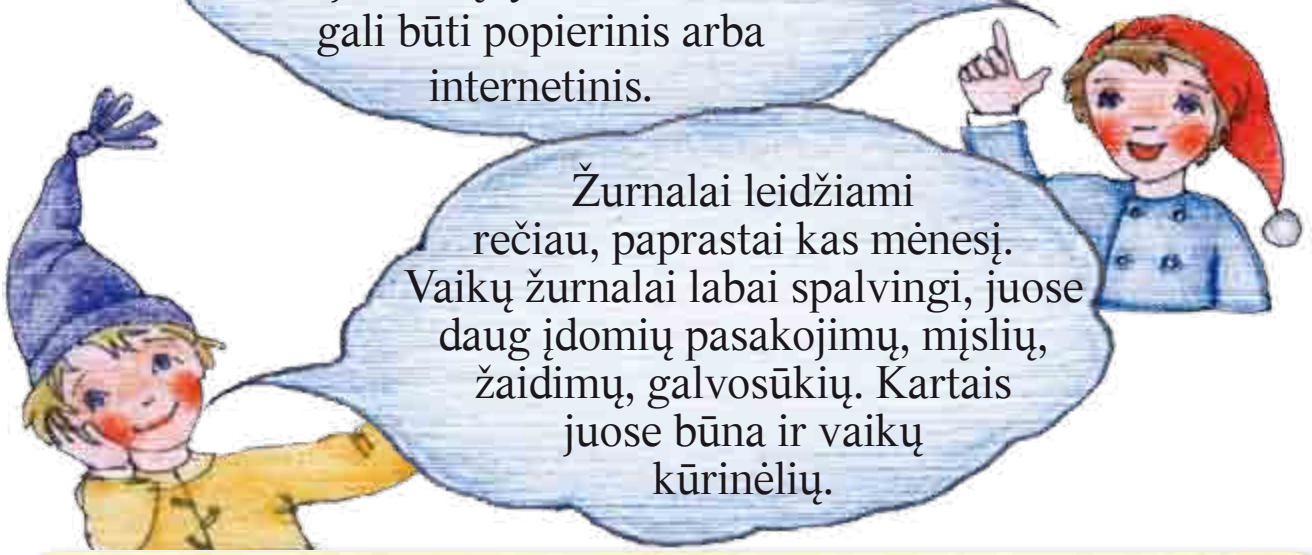

laikraštis žurnalas mėnraštis savaitraštis žiniasklaida
naujiena straipsnis galvosūkis žinutė interviu

1 Kokius žinai lietuviškus laikraščius ir žurnalus?
2 Kuriuos iš jų skaitai tu, o kuriuos tavo tėveliai?
3 Kuriuos vaikams skirtus žurnalus gali skaityti internete?

Laikraščių ir žurnalų pavadinimus rašome kabutėse.
Pirmą žodį pradedame rašyti didžiąja raide.

Kompiuterių šalyje

kompiuteriai susijungė
darbovietėse automobiliuose
lėktuvuose kariuomenėje svarbiausios

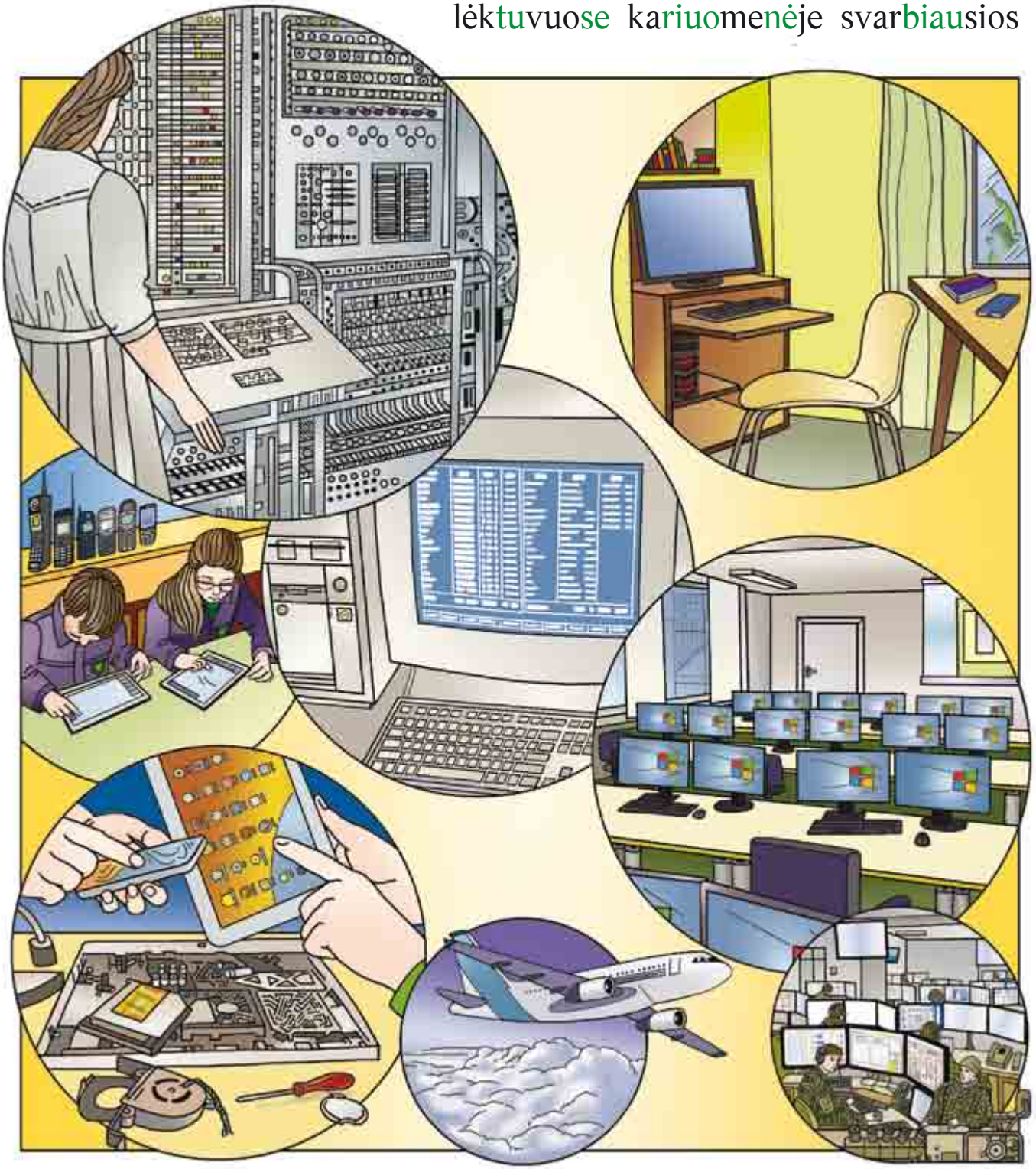

Seniau kompiuteriai buvo labai dideli. Jie mažėjo, mažėjo, mažėjo... Kompiuteriai susijungė į inernetą. Dabar jų visur pilna – namuose, darbovietėse, mokyklose, automobiliuose, lėktuvuose, kariuomenėje... Kompiuterius sudaro geležiukės, magnetukai, laidai. Kompiuteryje svarbiausios yra programos. Be programų kompiuteris negyvas.

- Būk atsargus, dirbdamas kompiuteriu!
- Prie kompiuterio nesinešk maisto ir gėrimų!
- Neleisk katinui miegoti ant kompiuterio!
- Ir nemiegok ant jo pats!

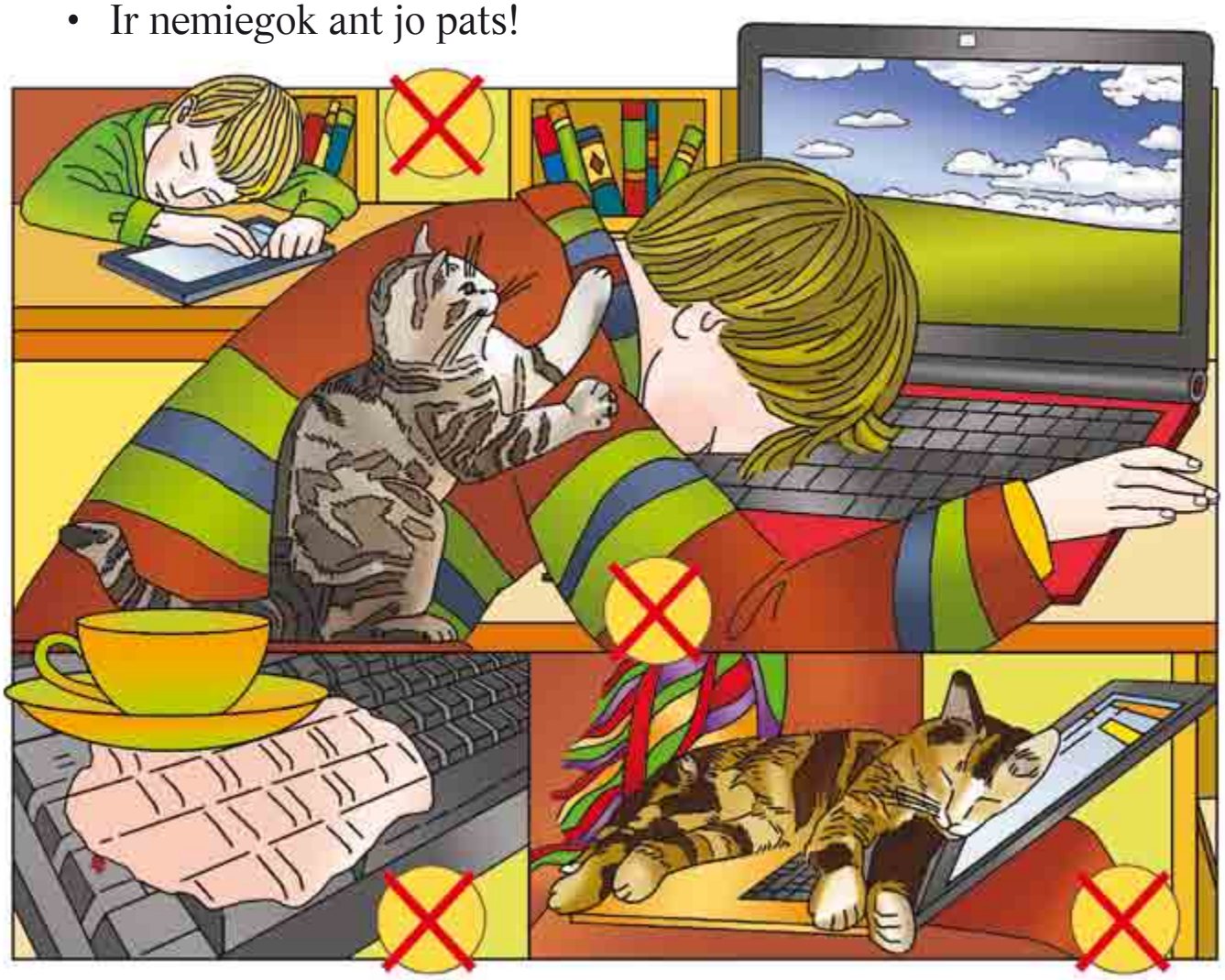

stalinis kompiuteris nešiojamasis kompiuteris planšetė
monitorius ekranas klaviatūra pelė atmintukas
žaidimų konsolė vairasvirtė garso kolonėlės ausinės
kompiuterio programa internetas spausdintuvas

1 Kaip keitėsi kompiuteriai?
2 Kokius darbus galima atlikti kompiuteriu?
3 Kada tu naudoji kompiuterį?

Nesėdėk be reikalo prie kompiuterio.
Jis gali kenkti tavo sveikatai.

pardavėja akmenukų

Mažoji pardavėja

Vidutė – pardavėja.
Ant plytos deda lentutę, o ant jos galų – dėžutes. Į vieną dėžutę pila smėlio. Tai – cukrus.
Į kitą deda akmenukų. Sveria ir sako:
– Prašom mokėti tris zlotus.
Rasa paduoda tris liepos lapus, ima cukrų, dėkoja.

parduotuvė krautuvė pardavėja parduoti pirkėjas pirkti
pirkinys prekė sverti skaičiuoti kasa kasininkė ačiū

1. Kaip reikia elgtis parduotuvėje?
2. Išsirinkite pardavėją ir pažaiskite žaidimą „Parduotuvė”.
3. Kokių būna parduotuvių? Pabandyk sutvarkyti skiemenis parduotuvių pavadinimuose.

Žodžiai, kurie atsako į klausimą *kas tai?*, reiškia daiktų pavadinimus.

Ramutė Skučaitė

apsigavau įsidėmėti
primokėti

Apsigavau ar... apgavau?

Aš einu į parduotuvę,
O tenai – parduoda žuvį!
Tokią keistą, nematytą –
Ir kainuoja ji – tik litą!

Aš galvoju: nebrangu –
Traukiu litą ir perku –
Vėl mintis – tik žybt staiga:
Nei jos reikia man, nei ką!

Tai sakau: žuvies nenoriu.
Per mažai žvynų ir svorio.
Jau geriau už du litus
Pirksiu katinui batus.

Pardavėjas tuoj sutiko –
Mano noras jam patiko,
Bet (prašau įsidėmėti!)
Liepė litą primokėti.

vitrina prekystalis eilė reklama kaina kainuoti pigus
brangus mokėti grąža vežimėlis čekis litas euras

1 Papasakok vaiko nuotykį parduotuvėje.
2 Atsakyk į eilėraščio pavadinime pateiktą klausimą.
3 Ar vaikas protingai elgėsi parduotuvėje? Kodėl?

Žodžiai, atsakantys į klausimą *kas tai?*,
gali reikšti vieną arba kelis daiktus.

Antaniukas degtukai
linksmai mūsiškis

Kazys Binkis

Antaniukas ir degtukai

O tarp lauko ant pievelės
Auga sau gražus medelis.
Turi žalią jis kepurę
Ir linksmai į vaiką žiūri.
O mūsiškis Antaniukas
Turi dėžę su degtukais.
„Ugnį aš dabar galiu
Susikurt po medeliu...”
Ir...

gaisras	gaisrininkas
ugnis	ugniagesys
gesinti	dūmai
liepsna	gesintuvas

1 Perskaitęs kūrinėlį ir žiūrėdamas į paveikslėlius, papasakok apie Antaniuko poelgį.
2 Palygink medelio išvaizdą prieš gaisrą ir po jo.

Gramatikoje daiktų pavadinimai yra ne tik *knyga*, *kepurė*, *lėkštė*, bet ir žmonių vardai, augalų ir gyvūnų pavadinimai bei tokie žodžiai kaip *ugnis*, *kalba*, *laikas* ir daug kitų.

Kada galima skambinti?

Bendrasis pagalbos telefono numeris 112

avarija potvynis greitoji pagalba policija pavojus nelaimė

1 Kaip reikia elgtis, kilus gaisrui arba ištikus kitokiai nelaimei?
2 Kada galima skambinti nurodytais telefonais? Kodėl?
3 Suvaidinkite pokalbį telefonu su gaisrine, greitąja pagalba arba kita avarine tarnyba.

Žodžiai, kurie atsako į klausimą *ką veikia? ką veikė?*, reiškia daikto veiksmą.

Violeta Palčinskaitė

sklidinas turėčiau

Vasaros vardai

Vienas du, vienas du,
Kuo tu, vasara, vardu?
Kas tu?
Liepa ar tu žalias
Pienių sklidinas birželis?
O galbūt gali tu būti
Riešutų ramus rugpjūtis?
Vienas du, vienas du,
Kuo tu, vasara, vardu?

Taip, tiesa, esu aš žalias
Pienių sklidinas birželis.
Kai birželis jus palieka –
Aš – medum pakvipus liepa.
O paskui – turėčiau būti
Riešutų ramus rugpjūtis.
Vienas du, vienas du,
Va, kiek daug turiu vardų.

1 Kodėl vasara turi daug vardų?
2 Perskaitykite kūrinėlį vaidmenimis.
3 Sugalvok vasarai daugiau vardų.

vasaros mėnesiai
birželis liepa rugpjūtis

Kai žodis atsako į klausimą *ką veikia?*,
jo gale rašome: **a**, **ia**, **i**, **o**: ein**a**, žaidž**ia**, tyl**i**, rašo.

Vasara

skaisčiai ekskursijas atostogauti
žemdirbiai šienapjūtė rugiapjūtė

Vasarą dienos ilgos, naktys trumpos ir šviesios. Saulė skaisčiai šviečia, maloniai šildo. Žaliuoja laukai ir miškai. Pievose žydi gėlės, skraido drugeliai, bitės, žiogai. Miške prisirpo saldžios žemuogės, avietės, mėlynės. Sode sirpsta ser**ben**tai, vyšnios, noksta alyviniai obuoliai. Šiltas lietutis palaisto daržus, ir jie gerai auga. Vaikai maudosi ežere, vyksta į ekskursijas. Ypač smagu vasarą atostogauti prie jūros. Kaimo žmonėms vasara – darbymetis. Birželio mėnesį žemdirbiai pjauna pievas. Tai šienapjūtė. Kai pagelsta ir subręsta javai, prasideda rugiapjūtė. Darbas veja darbą, ir vasara atrodo labai trumpa.

1

4

2

3

5

vasaros požymiai ilgos dienos trumpos naktys šilti orai
žydi pievos sirpsta uogos žemuogės mėlynės avietės
atostogos ekskursija darbymetis šienapjūtė rugiapjūtė

1 Kuo įdomi vasara?
2 Kokius darbus kaimo žmonės dirba vasarą?
3 Ką vasarą veikia vaikai?
4 Rask tekste ir perskaityk sakinius, kurie tinka pateiktiems paveikslėliams.

Tau prieš akis – ilga vasara. Į mokyklą eiti nereikės.
Turėsi daug laisvo laiko. Išnaudok jį geriems darbams.

Vygandas Račkaitis

įsiūbuoja sugalvotas labiausiai

Op, op, vasarėle!..

Tėtušis padarė sūpuokles. Man labai gera suptis. Tik pati nelabai moku. Tai vis prašau tėtušį, kad pasuptų. Kai jis mane įsiūbuoja, supasi ir medžiai, ir gėlės, ir namų stogai. Tėtušis ilgiau mane supa, kai aš dainuoju savo pačios sugalvotas daineles. Labiausiai jam patinka šita dainelė:

sūpuoklės čiuožyklė batutas smėlio dėžė karstyklė baseinas karuselė laipiojimo sienelė žaidimų namelis žaidimų aikštelė

1. Apie kokią vasaros pramogą pasakojama tekste?
2. Ką tu mėgsti veikti vasarą?
3. Raiškiai perskaityk mergaitės dainelę.
4. Ir tu pabandyk sukurti dainelę apie vasarą.

Žodžiai, kurie atsako į klausimus *koks? kokia?*, reiškia daiktų požymius. Spalva, dydis, forma yra daikto požymiai.

Pranas Mašiotas

Žvirblelis ir žuvytė

žvirblelis atsigerti Čiauškytė
pasikapstyti plaukiosime

Žvirblelis Šnekutis paleseęs bėgo į upelį atsigerti. Žuvytė Čiauškytė plaukiojo aplinkui ir žvirblelį kalbino:

– Kas girdėti ore, žvirbleli?

– Šilta, saulelė šviečia, smagu smiltyse pasikapstyti. Eikš pas mane ant kranto.

– Vandenyje geriau, čia vėsu, malonu plaukioti. Nerkis į vandenį, plaukiosime kartu.

– Nenoriu!

– Ir aš nenoriu!

ežeras upė
jūra paplūdimys
maudytis plaukioti
plaukimo ratas
plaukikas-gelbėtojas

1 Ką mėgo veikti paukštelis, o ką žuvytė?
2 Kodėl gyvūnėliai nesusidraugavo?
3 Perskaitykite skaitinį vaidmenimis.

Kas varna gimęs, lakštingala nečiulbės.

peteliškė nesakyki

Aleksandras Radžius

Pievoje

Bitė, uodas, peteliškė
skraidė po žolynų mišką.
Ko gi skraidė, ko plasnojo –
gal nei patys nežinojo.

Ei, klausyk, taip nesakyki:
bitės žino, ką daryti!
Ieško jos gėlių nektaro,
mums medaus iš jo padaro.

O gražuolei peteliškei
ant sparnelių tiek spalvų!
Žemė spindi, saulė tviska,
kai ji skraido tarp gėlių.

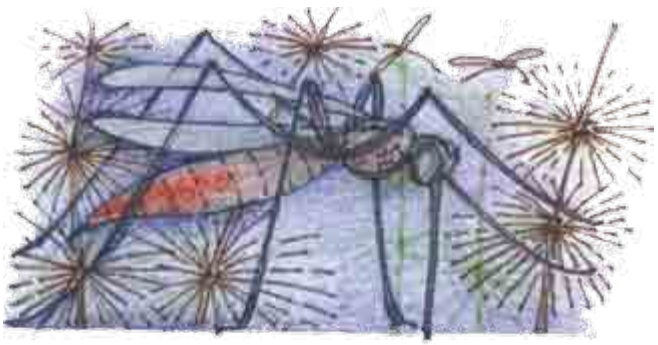

Tik tas uodas koks kenkėjas
skaudžiai kanda vakarais.
Jis draugauja tik su vėjais
ir su pelkių vabalais.

drugelis	bitė	uodas	musė	boružėlė	žiogas
kurmis	varlė	rupūžė	vabzdys	vabalas	sraigė

1. Kaip atrodo pieva vasarą?
2. Ką veikia pievos gyventojai? Apie kuriuos iš jų skaitei eilėraštyje?
3. Papasakok, kaip tu vasarą giniesi nuo įkyrių vabzdžių.

Skruzdžių bičiuliai

skruzdė skruzdėlė skruzdėlynas kamanė vapsva erkė voras

1 Papasakok berniukų nuotykį.

2 Keliais šaukiamaisiais sakiniais pamokyk berniukus tinkamai elgtis miške.

3 Vasarą einant į mišką ir parką reikia saugotis erkių. Ar žinai, kaip tai padaryti?

Miške gali pamatyti daug įdomių augalų ir gyvūnų.
Mokykis atidžiai stebėti gamtą.

Vytė Nemunėlis

Sudie mokyklai

Sudie, mokyklos suole,
Sudie ir tau, skambuti,
Ne visada norėjai
Tu tikras draugas būti.

Po pertraukos į klasę
Šaukei visus, skubėjai,
O pamokos nemokant,
Ilgai nesuskambėjai.

Sudie, mokyklos kieme,
Kur žaidėme ir šokom –
Mes niekad neužmiršim,
Ką per metus išmokom.

mokslo metų pabaiga
pažymėjimas atostogos

1 Su kuo atsisveikina mokiniai, sulaukę vasaros?
2 Dėl ko vaikai priekaištauja skambučiui? Perskaityk.
3 Su kuo tu atsisveikinsi mokslo metų pabaigoje? Ko jiems palinkėsi?

Vasario 16-oji

Užgavėnės

Kaziuko mugė

Juokų diena

Verbų sekmadienis

Velykos

Motinos diena

Vaikų diena

Joninės

Vasario 16-oji Užgavėnės Kaziuko mugė Juokų diena
Verbų sekmadienis Velykos Motinos diena
Vaikų diena Joninės Rasos šventė

1 Kurios iš šių švenčių švenčiamos tavo šeimoje, o apie kurias išgirdai pirmą kartą?
2 Kokias šventes dar žinai?

Vytė Nemunėlis

Myliu aš tėvynę

Myliu aš tėvynę,
Lietuvos šalelę –
Jos daina man širdį
Lig saulutės kelia.

Myliu mūsų kraštо,
Mūs tautos veikėjus,
Nepriklausomybės
Pranašus – skelbėjus.

Brangūs man tėvynės
Girios ir kalneliai,
Pievų žolynėliai
Ir maži paukšteliai.

Brangūs mūsų miestai
Ir sodžiaus gryčiutė,
Pasakas kur sekė
Man sena močiutė.

nepriklausomybės žolynėliai
sodžiaus

laisvė nepriklausomybės pranašas tautos didvyris
tautos veikėjas meilė tėvynei pagarba žmonėms

1 Kokius jausmus sukelia eilėraštis?
2 Kuriais žodžiais poetas išreiškia meilę tėvynei? Perskaityk.
3 Kurie tėvynės vaizdai poetui brangiausi?
4 Kurie iš jų gražiausi ir įdomiausi tau?

Mylėk tėvynę ne žodžiais, bet darbais.

Jonas Minelga

nematysi žvelgiame palinkėję

Vasario 16

Niekad nematysi
Tu gražesnio ryto;
Nuo obels kaip pūkas
Baltas šerkšnas krito.

Ėjome ir ėjom,
Sklaidėm sniegą purų...
Suposi trispalvė
Prie mokyklos durų.

Mes visi jau klasėj –
Žvelgiame į Vytį.
O trispalvė plazda...
O saulelė švyti...

Bėgome namolia
Lenkdami net vėją,
Lietuvai tėvynei
Laisvės palinkėję.

trispalvė plazda namo namolio

1 Apie ką šis eilėraštis?
2 Kokia kūrinio nuotaika?
3 Koks buvo Vasario 16-osios rytas? Perskaityk.
4 Ko vaikai palinkėjo tėvynei?

Vasario 16-oji – Lietuvos Nepriklausomybės diena.
Tai didžiausia lietuvių šventė.

Kokios šventės laukia vaikai?

žurnalistas atsinešime
išmoksime nuotaikingų
vaišinsiu

Nykštukų laikraščio žurnalistas susitiko su Seinų mokyklos antrokais ir pateikė jiems keletą klausimų.

Žurnalistas: Vaikai, artėja smagi Užgavėnių šventė. Kaip jūs jai ruošitės?
Dalytė: Atsinešime į klasę visas, kiek rasime, knygas apie Užgavėnių papročius.
Virgis: Išmoksime įdomių burtų, linksmų žaidimų ir nuotaikingų dainų.
Žurnalistas: O kokias kaukes rinksitės? Tu, Gintai, kuo būsi?
Gintas: Paslaptis!
Žurnalistas: Dalyte, sakei, kad pernai pusę dienos kepei skanius blynus. O šiemet kepsi?
Dalytė: Ir šiemet iškepsiu didelį kalną blynų.
Vaišinsiu visus, visus. Ir Jus. Prašom ateiti.
Žurnalistas: Ačiū, vaikai, būtinai ateisiu. Tik ar pažinsiu jus?

šiemet pernai užpernai kitais metais

1 Kaip vaikai ruošėsi Užgavėnėms?
2 Kokius dar žinai Užgavėnių papročius?
3 Pasikalbėk su namiškiais apie Užgavėnių papročius, žaidimus ir dainas. Žiniomis pasidalink su draugais.

Užgavėnės – labai linksma šventė,
kurios metu vejama žiema.

Motiejus Valančius

Užgavėnių svečiai

apsivilkusi išverstais kailiniais
uždengta nešokantys

Atvyko ožys su dideliais ragais. Drauge su ožiu įslinko giltinė, apsivilkusi išverstais kailiniais. Plaukai jos buvo iš linų. Burna uždengta kailio gabalu, tik skylės akims buvo paliktos. Barzda baisi iš arklio uodegos, ūsai iš paršo šerių, o ilga uodega iš virvės.

Netrukus į trobą savo ilgą snapą įkišo gervė ir pradėjo cypti. Vaikai grobstė gervei už snapo ir juokėsi. Tuoj gervė pradėjo šokti. Ožys ėmė šokinėti, o giltinė dainavo: „Ei opso, opso, opso – visi nešokantys žiopso, oi ypso, ypso, ypso – visi nešokantys vypso".

ožys giltinė gervė kaukė Morė Lašininis Kanapinis
Užgavėnių persirengėliai Užgavėnių šūkavimai žaidimai

1 Apie kokius Užgavėnių persirengėlius rašoma tekste?
2 Rask ir perskaityk giltinės aprašymą.
3 Kokią dainelę dainavo giltinė? Sukurk dainelei melodiją ir padainuok.

Per Užgavėnes senu papročiu vyksta
Kanapinio ir Lašininio kova, deginama Morė.

Kaziuko mugėje

linksmybių savaitgalį prekystaliai
riestainėlių šiandien nebegausit

Kiekvienas kraštas turi savų švenčių, savų linksmybių. Pirmą kovo savaitgalį Vilniuje vyksta Kaziuko mugė. Panašūs renginiai organizuojami Lenkijoje – Suvalkuose, Balstogėje, Varšuvoje. Čia susirenka meistrai iš viso krašto. Prekystaliai linksta nuo verbų, margučių, audinių, drožinių ir molio dirbinių.

Kiekvienas meistras giria savo prekę:

– Prašom, prašom gardžių riestainėlių, su pienu maišytų, cukreliu pasaldintų!

– Ko šiandien nepirksit, kitą turgų prašysit – nebegausit!

verbos margučiai mezginiai audiniai drožiniai
žaislai riestainiai puodynės liaudies meistrai

1 Ką sužinojai apie Kaziuko mugę?
2 Kaip seniau girdavo prekes? Perskaityk.
3 Kaip dabar giriamos prekes per televiziją, parduotuvėje, internete?
4 Ko galima nusipirkti Kaziuko mugėje?

Ar prisimeni? *Ko daug?* – verbų, margučių, riestainių.

Martynas Vainilaitis

išvažiuojam įsiręžę
paėmęs

Į Kaziuko turgų

Pasakyta – padaryta.
Sėsk ir – gurgu gurgu –
Išvažiuojam ankstų rytą
Į Kaziuko turgų.

Velka šyviai įsiręžę
Briką per giraitę.
Pirks močiutė verbą gražią,
O mamytė – kraitę.

Pirks tėvelis margą rėtį
Ir paėmęs grąžą:
– Ką gi tau, sūnau, derėti?
– Man?..
Šuniuką mažą!

Pasakyta – padaryta.
Sėsk ir – gurgu gurgu –
Išvažiuojam ankstų rytą
Į Kaziuko turgų.

turgus mugė arkliai brikelė kraitė kraitelė pintinė

1 Kur nuvyko berniukas su šeima?
2 Rask ir perskaityk su draugu vaidmenimis tėvo ir sūnaus pokalbį.
3 Ką turguje pirko močiutė, mama ir tėvelis? O ką nupirko vaikui?

Ar prisimeni? *Ką?* – verbą, pintinę, margutį, turgų.

Melagėlio pasakėlė

skrynelėje žiūriu
įminimą

Ėjau per lauką, radau skrynelę.
Toje skrynelėje buvo juosta. Iš jos pasidarė kelias. Tuo keliu aš nuėjau į dangų.
Žiūriu – debesyse ąžuolas auga.
Ant jo šakų tupi auksinės žąsys.
Viena iš jų klausia:
– Kas iš adatos vežimą priskaldo?
– Melagis! – atsakiau jai.
Už gerą mįslės įminimą žąsis man davė ąsotį giros. Aš tą girą gėriau, per barzdą varvėjo, nieko burnoj neturėjau.

juokiasi	kvatoja	kikena	šypsosi	džiaugiasi
prisigalvoja	prasimanymai	juokai	pokštai	juokdarys

1 Pasek Melagėlio pasaką.

2 Kurie pasakos įvykiai yra pramanyti?

3 Kodėl Melagėlio prasimanymai nėra žalingi? Sugalvok dar didesnių melagysčių, kurios niekam nepakenktų.

5 Rask pasakoje ir perskaityk žodžius, kuriuose nosinės raidės yra jų pradžioje arba viduryje.

Įsidėmėk šių žodžių rašybą: *ąžuolas*, *ąsotis*, *mįslė*, *žąsis*.

Lietuvių pasaka

pasivaikščioti valandėlės
nusišypsojo sumurmėjo

Melagių tiltas

Vienų tėvų sūnelis buvo didelis melagis.

Kartą jis išėjo su tėvu pasivaikščioti. Abudu pamatė didelį šunį. Tėvas tarė:

– Žiūrėk, vaikeli, koks didelis šuo.

Sūnus pasigyrė:

– Vakar aš mačiau daug didesnį. Tokį kaip karvė.

Po valandėlės tėvas tarė:

– Dabar mes eisime per melagių tiltą.

– Melagių? – nustebęs paklausė berniukas. – Kodėl jis taip vadinamas?

– Matai, kai per tiltą eina melagis, tiltas įlūžta ir melagis įkrinta į upę.

Berniukas išsigando ir pasakė:

– Tėveli, tas šuo nebuvo toks didelis kaip karvė, tik kaip veršis.

Tėvas nusišypsojo ir tarė:

– Melagių tiltas nebetoli.

Berniukas sumurmėjo:

– Tėveli, tai buvo paprastas šuo. Dar mažesnis, nekaip tas, kurį dabar matėme.

meluoti melagis melas melagingas

1. Kiek kartų sūnus melavo tėvui?
2. Kaip keitėsi šuo, kurį gyrėsi matęs berniukas?
3. Perskaitykite skaitinėlį vaidmenimis.
4. Kodėl meluoti negalima?

Melo trumpos kojos. Kas meluoja, toli nevažiuoja.

Verbos

prabundančių žaliuojančių
šventinamos perkūnijos atsikėlę

Velykų laukimas prasideda nuo Verbų sekmadienio. Verba – puokštelė, surišta iš gluosnio ir kadagio šakelių. Į verbą dedamos anksti pavasarį prabundančių medžių ar krūmų ir amžinai žaliuojančių augalų šakelės.

Verbų sekmadienį verbos šventinamos bažnyčioje. Sakoma, kad jos saugo žmones nuo ligų, perkūnijos ir kitų nelaimių. Seniau tikėta, kad verba paliesti gyvuliai bus sveiki, o žmonės – laimingi ir gražūs.

Senu papročiu anksčiau atsikėlę plakdavo verba miegalius, sakydami: „Verba plakė, linksmai sakė, sekmadienį – Velykos". Arba: „Ne aš plaku, verba plaka, ar žadi margutį?"

Verbų sekmadienis plakti verba

1 Iš ko rišamos verbos?
2 Kokius žinai Verbų sekmadienio papročius?
3 Rask tekste žodžius, kurie sakomi, plakant verba.

Verbų sekmadienis švenčiamas paskutinį sekmadienį prieš Velykas.

Vytė Nemunėlis

bundančioj ošiančią
džiaugtis

Pavasario šventė

Velykos! Velykos! Pavasario šventė,
Ir bundančioj žemėj taip miela, šviesu –
Žibutės jau puošia upelio pakrantę,
Žibutės dabina mūs širdis visų.

Velykos! – čirena linksmai vyturėlis,
Velykos! – jam taria laukai ir šilai.
Tuoj skleisis, tuoj skleisis čia baltosios gėlės,
Ir liepose švilpaus visi inkilai.

Per pievą, per lauką, per ošiančią girią
Kaip pasakoj paukštė giedodama skris,
Ir visa, ir visa, kas rudenį mirė,
Vėl augt, vėl žydėt ir vėl džiaugtis atgis.

S Verbų sekmadienis
P Pirmadienis
A Antradienis
T Trečiadienis
K Didysis ketvirtadienis
P Didysis penktadienis
Š Didysis šeštadienis
S Velykos
P Antroji Velykų diena

puošia liepose švilpaus visi inkilai
paukščiai gieda čiulba čirena

1 Kam skiriamas šis eilėraštis?
2 Raiškiai perskaityk pirmą posmelį. Kaip poetas išreiškia visų džiaugsmą?
3 Kaip Velykas švenčia gamta? Perskaityk.
4 Papasakok, kaip tu ruošiesi Velykoms.

Velykos – Kristaus prisikėlimo ir gamtos atbudimo šventė.

Lietuvių sakmė

Kodėl dažo kiaušinius?

nelaimingas apsidžiaugė
paukšteliai džiaugsmo

Buvo vienas nepaprastai geras karalius. Visi žmonės jį labai mylėjo. Ir ne tik žmonės! Mylėjo jį ir gyvuliai, ir paukščiai. Tik karalius buvo nelaimingas – neturėjo vaikų. Ir žmonės buvo nelaimingi – kas valdys kraštą, kai karalius numirs?

Kartą karaliui gimė sūnus. Visi labai apsidžiaugė. Džiaugėsi ir žmonės, ir paukšteliai, ir gyvuliai. Iš to džiaugsmo višta padėjo raudoną kiaušinį.

Nuo to laiko žmonės ėmė dažyti kiaušinius. Mat nemokėjo kitaip savo džiaugsmo parodyti.

džiaugiasi džiaugsmas džiaugsmingai

1 Kalėdas simbolizuoja eglutė. O iš ko atpažįstame Velykas?
2 Papasakok, kaip sakmėje aiškinama, kodėl dažomi kiaušiniai.
3 Paklausk senelių, kaip seniau puošdavo namus prieš Velykas.

Ar prisimeni? Švenčių pavadinimus rašome didžiąja raide.

Birutė Lenkytė

prisidėjau įvairių
nustebinčiau

Margučių marginimas

Prisidėjau pintinėlę
Aš kiaušinių didelių.
Ant kiekvieno jų po gėlę
Didelę nupiešt galiu!

Ne po vieną – visą lauką!
Įvairių turiu dažų!
Ir galiu nupiešti daug ką.
Pamatysit, bus gražu!

Laukiau ištisus metus,
Kad nustebinčiau kitus.

kiaušinis	margutis	velykaitis	marginti	skutinėti
dažyti	raštas	vaškas	dažai	paprotys

1. Kaip vaikas margino kiaušinius?
2. Ko jis nekantriai laukė?
3. Papasakok, kaip tu margini margučius.
4. Pasiklausk vyresniųjų, kokiais dar būdais galima puošti kiaušinius.

Kiaušinis – svarbiausias Velykų valgis, o jų dažymas ar marginimas – pats gražiausias ir maloniausias velykinis paprotys.

Šatrijos Ragana

linksmybes dainavimai graudžios

***

Kas apsakys visas Velykų linksmybes! Balti pyragai, margučių ritinėjimas, linksmi dainavimai...

Vincukas dainavo, kiek tik mokėjo ir galėjo. Mergaitės ir vaikinai gražiai pritarė. Ir dainos, graudžios ir galingos, skambėjo po kaimą ligi vėlyvo vakaro.

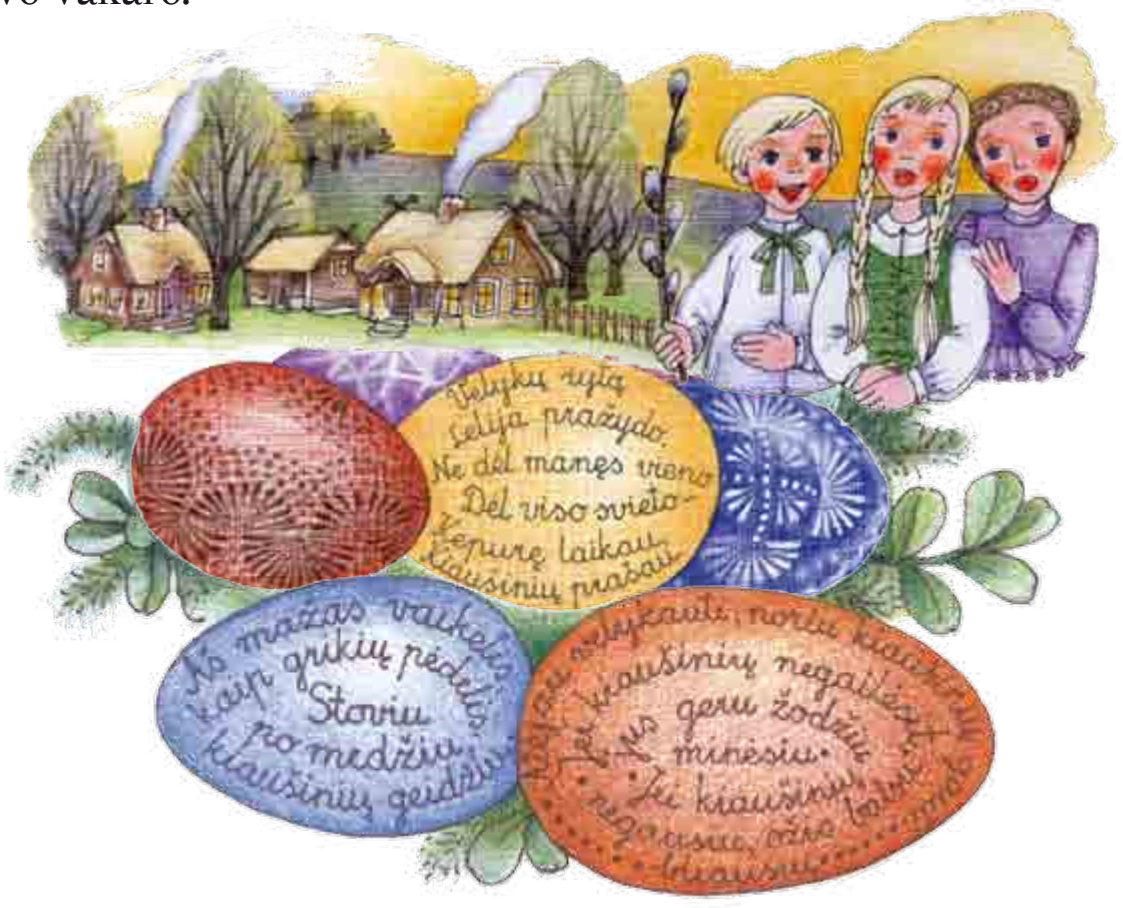

Velykų papročiai	Velykų pusryčiai	Velykė
Velykų zuikučiai	margučių daužtynės	margučių ridenimas
kiaušiniavimas	supimasis sūpuoklėse	lalavimas

1. Kokias linksmybes vaikams atnešė Velykos?
2. Rask ir raiškiai perskaityk teksto dalį, kurią atitinka paveikslėlis.
3. Kaip tu praleidi Velykas?
4. Perskaityk lalauninkų oracijas ir labiausiai patikusią išmok atmintinai. Galėsi ją per Velykas pasakyti šeimai ar giminaičiams.

Žmonės sako: jei per Velykas šalta, tai per Kalėdas balta.

Mielas Sauliuk!

Mielas Sauliuk!

Kad Tu žinotum, kokios buvo pernai linksmos Velykos mūsų kaime! Antrą Velykų dieną ridinėjome margučius. Susirinko kaimo vaikai su pilnomis pintinėmis margučių. Kieno bus tvirčiausi? Labai norėjau laimėti, bet Rasos margučiai buvo tvirtesni.

Sauliuk, gal žinai, ką daryti, kad margučiai būtų tvirti? Šiemet labai noriu laimėti.

Tomas

Sontok montok,
šakar makar!
Praeity paliko **vakar**.
Bet pridėjau kuklų **as**,
Jis ir šiandien atsiras!
Kas?

vakaras – vakar rytas – rytoj diena – šiandien

1 Perskaityk laišką ir padėk nykštukui Sauliukui parašyti atsakymą.

2 Perskaityk nykštuko eilėraštuką ir atspėk žodį, kuriame turi būti tiek raidžių, kiek mažylis pririnko margučių.

3 Ką tu pasveikinsi su Velykų šventėmis? Ko palinkėsi?

Sveikinimuose, panašiai kaip laiške, žodžius *Tu* ir *Jūs* rašome didžiąja raide.

Janina Degutytė

Motulei

Motule, motule,
Tu kaip saulė
Mane rytais pažadini
Dainuodama.

Motule, motule,
Tu vasaros diena esi,
Po tėviškės dangum, po tavo meile
Man auga sparnai.

Motule, motule,
Tu pabučiavimą kaip žvaigždę
Man ant kaktos kasvakar palieki
Žydriem sapnam.

dainuodama pabučiavimą
žvaigždę kasvakar

motina	motulė	motinėlė	motutė
mama	mamytė	mamulė	mamulytė

1. Kaip motulė pažadina rytais? Perskaityk apie tai eilėraštyje.
2. Kaip motulė kas vakarą atsisveikina?
3. Papasakok apie savo mamytę. Už ką ją myli?

Lietuvoje Motinos dieną švenčiame pirmą gegužės sekmadienį, Lenkijoje – gegužės 26 dieną.

Vaikų enciklopedija

skaisčiai įteikia rankdarbį
padeklamuoja padainuoja

Motinos diena

Gražų pavasario rytmetį skaisčiai šviečia saulė. Bet dar gražesnė mamos šypsena, kai ją sveikina sūnus ar dukrelė. Mamai vaikai dėkoja už gerumą, meilę, rūpestį. Įteikia gėlių, savo nupieštą piešinėlį, rankdarbį, padeklamuoja eilėraštį, padainuoja dainelę. Ši šventė švenčiama daugelyje pasaulio šalių.

sveikas sveikata sveikinti sveikinimai

1 Kada švenčiama Motinos diena?
2 Už ką vaikai dėkoja mamytėms?
3 Kokiu būdu galima mamytei atsidėkoti?
4 Kaip tu pasveikinsi mamytę Motinos dienos proga?

Motinos meilė gyva amžinai.

Jonas Lapašinskas

spinduliai sparneliu
vyturėliai

Tau, mamyte

Tau, mamyte,
Ryto saulė
Uždega šviesas anksti.
Vos prašvitus,
Laša saujon
Saulės spinduliai karšti.

Tau, mamyte,
Pievų gėlę
Vėjas glosto sparneliu.
Čiulba rytą
Vyturėliai
Virš miškų, laukų žalių.

Brangi Mamyte,

Kviečiame Jus
į Motinos dienai
skirtą programą,
kuri vyks šių metų
gegužės 26 d. 12 val.
mūsų mokykloje.

Mokiniai

Tau, mamyte,
Skamba gojai,
Mirga pievų žaluma.
Tau kas rytą
Aš dainuoju:
– Būk laiminga, būk linksma.

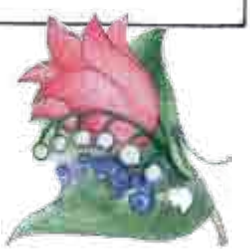

kviečia kvietimas kviesti į šventę

1 Kuriais žodžiais eilėraštyje išsakoma meilė motinai?
2 Išmok eilėraštį atmintinai ir padeklamuok jį savo mamytei.
3 Surenkite mokykloje mamytėms šventę. Parašykite proginį kvietimą.

Kvietimas – tai toks raštas, kuriame pranešama apie renginį ir kviečiama jame dalyvauti.

debesėliai švelnios

Eduardas Selelionis

Mano dienos

Mano mažutės dienos –
Saulės anksti myluotos,
Tarsi laukų purienos –
Ryto rasa apklotos.

Dar vaikiškai neilgas
Mano pačios takelis.
Aš – kaip lakštutė – pilkas
Mažas mamos paukštelis.

Lai debesėliai renkas,
Lai nepiktai grūmoja –
Švelnios mamytės rankos
Mano dienas globoja.

vaikas vaikutis vaikelis vaikiškas vaikystė

1 Iš ko matyti, kad eilėraštyje kalba maža mergaitė?
2 Kodėl vaikučiui pasaulyje gera ir jauku?
3 Sukurk eilėraščiui melodiją ir padainuok.

Birželio 1-ąją švenčiame Tarptautinę vaikų dieną.

Jonas Avyžius

išsirink didžiausią išsipildys
pasistiebiau nebereikia

Troškimai išsipildo

I

Vieną dieną tėvas nusivedė mane į paukščių turgų ir pasakė:

– Išsirink, kokį nori narvelį. Tai bus tau dovana.

Aš netekau žado iš džiaugsmo.

Pardavėja kreipėsi į mane:

– Ko tu, vaike, norėtum? Juk turi kokį slaptą troškimą?!

Aš tylėjau.

– Na, gerai, – tęsė ji. – Tegu tai būna tavo paslaptis. Bet šie paukšteliai turi tą paslaptį žinoti. Nes ir jie turi savo didžiausią troškimą. Jeigu tu jį įspėsi, tai ir tavo noras išsipildys.

II

Nubudau. Čia pat stovėjo narvelis. Paukšteliai gailiai cyptelėjo. Virpančia širdim pravėriau narvelio dureles...

Mačiau, kaip jie linksmai nardė ore, o paskui dingo iš akių.

Man pasidarė šilta ir gera. Tada pasistiebiau ant pirštų galų ir paėmiau iš lentynėlės knygutę.

– Žinote ką, mama ir tėti, – pasakiau. – Man nebereikia kėdutės pasistot, aš jau didelis.

– Tai todėl, vaikeli, kad įspėjai, ko paukšteliai troško, – atsakė mano mylimi tėveliai.

troško – troškimas svajojo – svajonė norėjo – noras

1 Ką tėvas nupirko vaikui turguje?
2 Kodėl berniukas išleido paukščiukus?

Kiekvienam laisvė brangiausia.

Lietuvių sakmė

Paparčio žiedas

piemenukas šeimininkai pasitaikė
sužinojo praganyta žinodavo

Piemenukas ganė karves ir vieną praganė. Tą piemenuką šeimininkai išvarė naktį ieškoti karvės. Buvo švento Jono naktis. Piemenukui pasitaikė eiti per paparčius. Ir įkrito į vyželę paparčio žiedas – jis tuoj sužinojo, kur yra praganyta karvė.

Nuo to laiko piemenukas viską žinodavo.

vyželė švento Jono naktis paparčio žiedas Joninės
vyža laužas vainikas ugnis kartis Rasos šventė

Rasos šventės vietą papuošime ir .

Iš šakų sukrausime . Ant karties iškelsime seną . Jis atstos .

1 Kas nutiko piemenukui?
2 Perskaityk sakinius, vietoj paveikslėlių tardamas tinkamus žodžius.
3 Sužinok daugiau apie Joninių papročius.

Joninių naktis yra trumpiausia metuose. Tą naktį deginami laužai, ieškoma paparčio žiedo.

Ksaveras Sakalauskas-Vanagėlis

Lapė ir ožys

Lapė netyčia įkrito į šulinį. Vandens ten būta negilu, todėl neprigėrė, bet ir iššokti negalėjo. Tupi ten lapaitė ir galvoja, kaip čia jai iš šulinio iššokus. Taku pro šalį ėjo barzdotas, raguotas ožys. Buvo karšta; ožys ištroško gerti. Priėjęs šulinį, jis dirstelėjo žemyn ir pamatė ten lapę.

– Ką tu ten darai, lapaite? – paklausė ožys.

– Nieko, – atsakė lapė, – ilsiuosi sau ir gana! Kad tu žinotum, kaip čia vėsu, kaip gera!.. O koks gardus šaltas vandenėlis!.. O tau, oželi, turbūt ten labai karšta!.. Šok ir tu į šulinį: čia mudviem vietos užteks!.. Atsilsėsi ir atsigersi, kiek tik norėsi!..

Ožys drykt ir įšoko į šulinį, o gudrioji laputė tuojau šoko jam ant nugaros, paskui ant ragų ir padrykt iš šulinio! Kvailas ožys ilgai sėdėjo šuliny ir bliovė. Šeimininkas, radęs jį, už ragų ištraukė.

1. Kas nutiko lapei?
2. Kas ėjo pro šalį?
3. Kaip rudoji gudruolė išsigelbėjo?
4. Kas ištraukė ožį iš šulinio?

Įdomių skaitinių ir pasakų rasi šiose knygelėse:

Apgavęs draugą, nemanyk, kad tik pajuokavai.

Lietuvių pasaka

Kiškio lūpos

Vieną kartą kiškis ėjo skandintis ir sutiko genį. Genys klausia:

– Kodėl tu, kūmai, toks nuliūdęs? Kur eini?

Kiškis sako:

– Kur aš nebūsiu nuliūdęs: manęs niekas nebijo, o aš turiu visų bijoti. Einu ir nusiskandinsiu.

Genys sako:

– Nebūk kvailas!.. Jei taip nori, kad tavęs bijotų, nueik krūman ir, kai pamatysi atvarant aveles, šok iš krūmo: avelės tavęs ir išsigąs.

Kiškis paklausė genio. Nuėjo krūman ir atsitūpė. Pamatęs aveles, kaip šoko iš krūmo, avelės išsigando ir nubėgo tolyn. Apsidžiaugė kiškelis ir pradėjo juoktis. Juokėsi, juokėsi, net jam lūpelės perplyšo.

1. Kodėl kiškis ėjo skandintis?
2. Ką zuikiui patarė genys?
3. Kodėl kiškio lūpos yra plyšusios?

Kai tik lapai sušlamėjo, tuoj į girią nudulkėjo.
Kas margas nerašytas?

Joana Danutė Žilaitytė

Vyturėlis

Saulė tarė vyturėliui:
– Vyturėli, atskrisk į svečius!
Vyturėlis pasipuošė, užsidėjo kepurę su kuoduku ir pakilo aukštyn.
Pro šalį lėkė vėjas:
– Kur skrendi toks išsipuošęs?
– Saulė kvietė...
– Tai gal tu jai ir giedi?
– Jai...
– O man ar negali pagiedoti?
– Ne. Tu šaltas ir negeras.
Supyko vėjas ir numetė vyturėliui kepurę. Vyturėlis puolė jos ieškoti.
Praėjo daug pavasarių, o vyturėlis vis dar nenuskrenda pas saulę į svečius...

1. Kas pakvietė vyturėlį į svečius?
2. Ką sutiko paukštelis?
3. Ko prašė vėjas vyturėlį?
4. Kodėl vyturėliui nepavyksta nuskristi pas saulę į svečius?

Čyrukas vyrukas ore pasikabinęs verkia.
Kas lekia be sparnų?

Kazys Jakubėnas

Pupa

Žalią pupą sodinau,
Ją daržely auginau,
Op, op, opapa,
Tai pupelė, tai pupa.

Kas dienelę laisčiau ją,
Kad ji augtų vis žalia.
Op, op, opapa,
Tai pupelė, tai pupa.

Lapai augo vis didyn,
Stiebas kilo vis aukštyn.
Op, op, opapa,
Tai pupelė, tai pupa.

Kas užlips lig pat dangaus,
Tas ir pupą valgyt gaus.
Op, op, opapa,
Tai pupelė, tai pupa.

1. Ką vaikas pasodino darže?
2. Kaip rūpinosi pasodinta daržove?
3. Kas valgys pupas?

Sunkus darbas valgį skanina.

Iš „Eglutės” juokų maišelio

Mama priekaištauja Jonukui:
– Kaip tu gali tokiomis nešvariomis rankomis eiti į kiemą?
Jonelis nustebęs atsako:
– Betgi, mama, aš eisiu kojomis.

***

– Paskolink man savo katiną, nes mūsų namuose priviso pelių, – sako Marytė.
– Ne, geriau tu atnešk čia savo peles, – atsako Valytė.

***

– Tėtė atsiuntė mane nupirkti virvės, – sako berniukas.
– Kiek jis jos nori? – klausia pardavėjas.
– O tiek, kad užtektų nuo tvoros iki ožkos.

***

Mokytojas per matematikos pamoką priekaištauja mokiniui:
– Petriuk, tu atlikai ne visus namų darbus!

Po matematikos kontrolinio darbo kalbasi du draugai:
– Kiek užduočių išsprendei?
– Nei vienos. O tu?
– Irgi.
– Mokytoja vėl apkaltins, kad vienas nuo kito nusirašinėjome.

1 Kas skaitytuose tekstuose yra juokinga?
2 Kuris pasakojimas tau labiausiai patiko?
3 Paprašyk tėvelių arba senelių, kad papasakotų apie nuotaikingus įvykius iš savo arba tavo gyvenimo.

Verkiančius nuramink, su juokiančiais pasidžiauk.

Lietuvių pasaka

Žiogas ir skruzdėlė

Visą vasarą žiogas grojo savo smuikeliu pievoje nuo ryto iki vakaro. Apie jį susirinkęs didelis būrys vabalėlių linksmai šoko ir dainavo. Taip diena iš dienos jie linksminosi, apie nieką daugiau negalvodami.

Vieną dieną žiogas pamatė pro šalį einančią skruzdėlę. Ji tempė ant pečių sunkią naštą ir šluostė gausiai tekantį prakaitą. Žiogas nustojo smuikavęs ir sušuko skruzdėlei:

– Ei gražuole, mesk tą naštą ir ateiki pas mus pašokti. Juk matai, kokia graži diena, kam čia taip vargti. Juk šokti smagiau nei dirbti.

Bet skruzdė rūsčiai pažiūrėjo į besilinksminančius vabalėlius ir sumurmėjo:

– Dykaduoniai! Galvokit geriau apie rytojų.

Netrukus prabėgo vasara ir šiaurus vėjas ėmė draskyti medžių lapus. Greitai jis nušaldė žalius žolės stiebus ir baltos snaigės ėmė suptis pievoje, kur neseniai siūbavo gėlių žiedai.

Sušalęs ir permirkęs žiogas numetė smuikelį ir šlubuodamas nuėjo į skruzdėlyną, prašydamas prieglobsčio ir maisto.

– Kas ten? – sušuko skruzdėlė, išgirdusi žiogo beldimą.

– Sesele, tai aš – žiogas. Įleisk, nes jau baigiu užšalti. Neturiu nei kąsnelio duonos.

– O ką veikei vasarą, kad nepasirūpinai duona?

– Vasarą? Taigi aš grojau, negi tu nežinai?

– Žinau, – atšovė skruzdėlė.

– Bet jei vasarą, kai visi dirbo,
tu grojai, tai dabar šok!

1. Ką veikė žiogas vasarą?
2. Kodėl skruzdėlė nėjo linksmintis su vabalėliais?
3. Ką veikė žiemą skruzdė, o ką žiogas?
4. Kokį pamokymą pasakė žiogui skruzdėlė?

Iliustruotas žodynėlis

PASAKŲ VEIKĖJAI

Raudonkepuraitė

Pelenė

batuotas katinas

fėja

ragana

auksinė žuvelė

nykštukai

slibinas

vienaragis

džinas

KEPINIAI

sausainiai

riestainiai

pyragaitis

keksiukai

vafliai

blynai

lietiniai

žagarėliai

skuzdėlynas

šakotis

ŽVEJYBA

meškerė

meškerioti

žvejys

tinklas

žuvienė

karosas

ešerys

lydeka

ungurys

karpis

TECHNINIAI ĮRENGINIAI NAMUOSE

viryklė

orkaitė

gartraukis

virdulys

plakiklis

sumuštinių keptuvė

šaldytuvas

indaplovė

trintuvas

sulčiaspaudė

skalbyklė

dulkių siurblys

radijas

televizorius

grotuvas

TVARKA

šluota

šiukšlių semtuvėlis

grindų šepetys

šluostė

šiukšlių dėžė

šluoti

siurbti dulkes

plauti grindis

valyti dulkes

valiklis

kloti lovą

tvarkyti kambarį

šiukšlių maišai

šiukšlių konteineris

rūšiuoti šiukšles

ŠVARA

muilas

dantų šepetėlis

dantų pasta

rankšluostis

šukos

plaukų šepetys

kriauklė

vonia

dušas

šampūnas

kempinė

valytis dantis

praustis

maudytis

batų tepalas

TELEFONAS

telefonas

mobilusis telefonas

sms žinutė

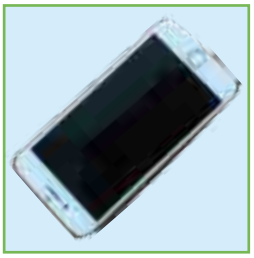
išmanusis telefonas

kroviklis

LAIŠKAS

laiškas

vokas

pašto ženklas

elektroninis laiškas

paštas

KOMPIUTERIS

stalinis kompiuteris

nešiojamasis kompiuteris

planšetinis kompiuteris

klaviatūra

pelė

monitorius

spausdintuvas

garso kolonėlės

žaidimų konsolė

internetas

PARDUOTUVĖ

parduotuvė

pardavėja

pirkėja

pirkinys

prekės

kasa

kasininkė

vitrina

prekystalis

eilė

reklama

kaina

čekis

grąža

vežimėlis

ŽAIDIMŲ AIKŠTELĖJE

sūpuoklės

čiuožyklė

batutas

smėlio dėžė

karstyklė

karuselė

laipiojimo sienelė

baseinas

žaidimų namelis

hamakas

VASARA PRIE VANDENS

ežeras

upė

jūra

plaplūdimys

maudytis

PIEVOJE IR MIŠKE

drugelis

bitė

uodas

boružėlė

žiogas

varlė

skruzdėlė

sraigė

musė

erkė

JEIGU IŠTIKTŲ NELAIMĖ

potvynis

gaisras

dūmai

gaisrininkas

gesinti

gesintuvas

nelaimė

greitoji pagalba

policija

paplūdimio gelbėtojas

LAISVALAIKIS

skaito knygą

žiūri televizorių

žaidžia kompiuteriu

sportuoja

eina pasivaikščioti

Turinys

Žiemos spalvos
Žiema *Justinas Marcinkevičius* 3

Žiemos pramogos
Prie ledo kalno *Viktoras Miliūnas* 4

Mokausi pasakoti
Ko verkė senis besmegenis? 5

Žiemos nuotykiai
Rogės *Ramutė Skučaitė* 6

Žiemos žaidimų taisyklės
Neklaužados vaikai *Motiejus Valančius* 7

Geri darbai žiemą
Kas dar nebijo žiemos? 8

Seka pasaką žiema
Vilkas žuvis gaudo *Vincas Pietaris* 9

Lietuva – šalis graži
Kelionė į Lietuvą *Herkus Kunčius* 10

Pažinkime Lietuvos žemėlapį
Lietuvos žemėlapis *Kostas Korsakas* 12

Kas mums brangiausia?
Lietuvos vėliava 13
Herbas 13
Himnas 13

Vilnius – Lietuvos sostinė
Keistutis pas Gediminą *Kazys Binkis* 14

Vilniaus legenda
Kaip kunigaikštis Gediminas
įkūrė Vilnių *Lietuvių padavimas* 15

Pasakų karalystėje
Senelės pasaka *Salomėja Nėris* 16

Svečiuose pas pasaką „Katinėlis ir gaidelis”
Katinėlis ir gaidelis *Lietuvių pasaka* 17

Seku pasaką
Trys broliai *Lietuvių pasaka* (I dalis) 18

Ko mus moko pasakos?
Trys broliai *Lietuvių pasaka* (II dalis) 20

Pasakos be galo
Senelių dukrelė 22
Žvirblelis ant krantelio 22

Linksmos pasakėlės
Laputės uodega *Lietuvių pasaka* 23

Kokios būna valandos?
Vaikų valandos *Rimantas Budrys* 24

Mano darbai
Darbai darbeliai *Violeta Palčinskaitė* 25

Mano rytas
Mamytės pusryčiai *Birutė Lenkytė* 26

Mano rytas
Labas rytas! 27

Dieną ir vakare
Vytauto dienotvarkė 28

Svečiuose pas pasaką „Geroji tetulė”
Geroji tetulė *Petras Cvirka* 30

Laukiame pavasario
Parvažiavo saulė *Martynas Vainilaitis* 32

Ar jau pavasaris?
Jau pavasaris *Dalia Urnevičiūtė* 33

Paukšteliai pavasarį
Nameliai *Pranas Mašiotas* 34

Stebime pavasarį
Pavasaris atėjo *Pranas Mašiotas* 35

Mūsų pagalbininkai
Iš mįslių kraitelės 36
Kas mums palengvina darbą? 37
Kas mums malonina poilsį? 37

Tvarka ir švara
Pelytė ir pabaisa *Kęstutis Kasparavičius* 38

Skambiname telefonu
Telefonas *Žaidimas* 40

Rašome laišką
Labas, „Aušrele”! 41

Televizorius – langas į pasaulį
Vakaras prie televizoriaus *Sigitas Geda* 42

Laikraščiai ir žurnalai
„Aušrelės” žurnalo reklama 43

Mano draugas kompiuteris
Kompiuterių šalyje 44

Parduotuvėje
Mažoji pardavėja 46

Einame apsipirkti
Apsigavau ar... apgavau? *Ramutė Skučaitė* 47

Nežaisk su ugnimi!
Antaniukas ir degtukai *Kazys Binkis* 48

Jeigu ištiktų nelaimė
Kada galima skambinti? 49

Atėjo vasarėlė
Vasaros vardai *Violeta Palčinskaitė* 50

Mūsų vasara
Vasara 51

Vasaros pramogos
Op, op, vasarėle!.. *Vygandas Račkaitis* 52

Vasarą prie vandens
Žvirblelis ir žuvytė *Pranas Mašiotas* 53

Vasara pievoje
Pievoje *Aleksandras Radžius* 54

Kaip gražu miške
Skruzdžių bičiuliai 55

Jau atostogos
Sudie mokyklai *Vytė Nemunėlis* 56

Mokomės švęsti

Lietuva – šalelė mylima
Myliu aš tėvynę *Vytė Nemunėlis* 58

Kodėl švenčiame Vasario 16-ąją?
Vasario 16 *Jonas Minelga* 59

Užgavėnės
Kokios šventės laukia vaikai? 60

Užgavėnių persirengėliai
Užgavėnių svečiai *Motiejus Valančius* 61

Kaziuko turguje
Kaziuko mugėje 62

Vykstame į Kaziuko turgų
Į Kaziuko turgų *Martynas Vainilaitis* 63

Melagių ir juokų diena
Melagėlio pasakėlė 64

Ar sakyti man teisybę?
Melagių tiltas *Lietuvių pasaka* 65

Verbų sekmadienis
Verbos 66

Velykos – pavasario šventė
Pavasario šventė *Vytė Nemunėlis* 67

Velykų papročiai
Kodėl dažo kiaušinius? *Lietuvių sakmė* 68

Marginame margučius
Margučių marginimas *Birutė Lenkytė* 69

Velykų linksmybės
*** *Šatrijos Ragana* 70

Velykų sveikinimai
Mielas Sauliuk! 71

Ruošiamės Motinos dienai
Motulei *Janina Degutytė* 72

Kaip sveikinsiu mamytę?
Motinos diena *Vaikų enciklopedija* 73

Ruošiame mamytėms šventę
Tau, mamyte *Jonas Lapašinskas* 74

Vaikystės šalyje
Mano dienos *Eduardas Selelionis* 75

Mūsų svajonės
Troškimai išsipildo *Jonas Avyžius* 76

Joninės
Paparčio žiedas *Lietuvių sakmė* 77

Pasiskaityk pats

Lapė ir ožys *Ksaveras Sakalauskas-Vanagėlis* 78
Kiškio lūpos *Lietuvių pasaka* 79
Vyturėlis *Joana Danutė Žilaitytė* 80
Pupa *Kazys Jakubėnas* 81
Iš „Eglutės” juokų maišelio 82
Žiogas ir skruzdėlė *Lietuvių pasaka* 84

Iliustruotas žodynėlis 85